

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

НАРОДНО СЪБРАНИЕ	
Вх.№	49-302-01-20
Дата	13 / 04 2023 г.

X

10
12 X

ДО

49-ОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България изпращам Ви одобрения с Решение № 187 на Министерския съвет от 2023 г. проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс.

Приложения:

1. Мотиви към проекта на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс.
2. Частична предварителна оценка на въздействието.
3. Справка от Министерството на правосъдието за съответствие с Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и с практиката на Европейския съд по правата на човека.
4. Справка за постъпилите предложения от обществените консултации.
5. Справка за отразяване на становищата, получени след съгласуване на законопроекта.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

X

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Препис

РЕШЕНИЕ № 187

от 16 март 2023 година

ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА ЗАКОНОПРОЕКТ

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

РЕШИ:

1. Одобрява проекта на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс.
2. Предлага на Народното събрание да разгледа и приеме законопроекта по т. 1.
3. Министърът на правосъдието да представи законопроекта по т. 1 в Народното събрание.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Гълъб Донев

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Красимир Божанов

Вярно,

ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
“ПРАВИТЕЛСТВЕНА КАНЦЕЛАРИЯ”:

/Веселин Даков/

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛНИЯ КОДЕКС

(Обн., ДВ, бр. 86 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 46 и 109 от 2007 г., бр. 69 и 109 от 2008 г., бр. 12, 27, 32 и 33 от 2009 г., бр. 15, 32 и 101 от 2010 г., бр. 13, 33, 60, 61 и 93 от 2011 г.; Решение № 10 на Конституционния съд от 2011 г. – бр. 93 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 19, 20, 25 и 60 от 2012 г., бр. 17, 52, 70 и 71 от 2013 г., бр. 21 от 2014 г., бр. 14, 24, 41, 42, 60, 74 и 79 от 2015 г., бр. 32, 39, 62, 81 и 95 от 2016 г., бр. 13, 63 и 101 от 2017 г., бр. 7 и 44 от 2018 г.; Решение № 14 на Конституционния съд от 2018 г. – бр. 87 от 2018 г.; изм. и доп., бр. 96 от 2018 г., бр. 7, 16 и 83 от 2019 г., бр. 98, 103 и 110 от 2020 г., бр. 9, 16 и 20 от 2021 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 41 от 2021 г.; изм., бр. 80 от 2021 г.; Решение № 13 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 85 от 2021 г.; изм. и доп., бр. 32 и 62 от 2022 г.)

§ 1. В част първа „Общи правила”, в наименованието на глава осма след думата „Пострадал” се добавя „и ощетено юридическо лице”.

§ 2. В чл. 75 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1, в изречение първо накрая се поставя точка и запетая и се добавя „да прави искане за ускоряване на досъдебното производство в предвидените в този кодекс случаи”.

2. В ал. 3, в изречение първо думите „Правата на пострадалия възникват” се заменят с „Пострадалият упражнява правата си” и думата „той” се заличава.

§ 3. В част първа „Общи правила”, в глава осма, в раздел I се създават чл. 75а и 75б:

„Ощетено юридическо лице

Чл. 75а. Ощетено юридическо лице е юридическото лице, което е претърпяло имуществени вреди от престъплението.

Правата на ощетеното юридическо лице в досъдебното производство

Чл. 75б. (1) Ощетеното юридическо лице има право: да бъде уведомено за правата си в наказателното производство; да бъде информирано за хода на наказателното производство; да участва в производството съгласно установеното в този кодекс; да прави искания, бележки и възражения; да обжалва актовете, които водят до прекратяване или спиране на наказателното производство; да прави искане за ускоряване на досъдебното производство в предвидените в този кодекс случаи. Искания, бележки, възражения, както и обжалване на актовете, които водят до прекратяване или спиране на наказателното производство, могат да бъдат извършвани по електронен път, подписани с квалифициран електронен подпис.

(2) Ощетеното юридическо лице упражнява правата си, ако изрично поиска да участва в досъдебното производство и посочи адрес в страната за призоваване и уведомяване за хода на производството. При изрично съгласие на щетеното юридическо лице, което съгласие може да бъде оттеглено по всяко време, призоваването и уведомяването може да се извърши и на посочен от него електронен адрес.”

§ 4. В част първа „Общи правила” се създава глава девета „а” с чл. 90а и 90б:

„Глава девета „а”

ЛИЦЕ, НАПРАВИЛО СЪОБЩЕНИЕ ЗА ИЗВЪРШЕНО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Лице, направило съобщение за извършено престъпление

Чл. 90а. Лицето, направило съобщение за извършено престъпление, може да участва в досъдебното производство, когато няма пострадал от престъпление или негови наследници, или щетено юридическо лице.

Права на лицето, направило съобщение за извършено престъпление

Чл. 90б. (1) Лицето, направило съобщение за извършено престъпление, има право: да бъде уведомено за правата си в досъдебното производство; да получи защита за своята сигурност и тази на близките си или служителите си; да бъде информирано за хода на досъдебното производство; да участва в производството съгласно предвиденото в този кодекс; да прави искания, бележки и възражения; да обжалва актовете, които водят до прекратяване или спиране на

досъдебното производство; да прави искане за ускоряване на досъдебното производство в предвидените в този кодекс случаи. Искания, бележки, възражения, както и обжалване на актовете, които водят до прекратяване или спиране на наказателното производство, могат да бъдат извършвани по електронен път, подписани с квалифициран електронен подпис.

(2) Правата по ал. 1 се упражняват, ако лицето, направило съобщението за извършено престъпление, изрично поиска да участва в досъдебното производство и посочи адрес в страната за призоваване или уведомяване за хода на производството. При изрично съгласие на лицето, направило съобщението, което съгласие може да бъде оттеглено по всяко време, призоваването и уведомяването може да се извърши и на посочен от него електронен адрес.”

§ 5. В чл. 101 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 след думите „са противоречиви” се добавя „или те не упражняват правата и не изпълняват задълженията по чл. 125, 129, 164 и 168 от Семейния кодекс”.

2. Създава се нова ал. 2:

„(2) Когато е подадено съобщение за извършено престъпление спрямо лице, което не може да защити своите права и законни интереси поради безпомощно състояние или зависимост от извършителя, прокурорът му назначава особен представител – адвокат, преди да образува досъдебно производство или да постанови отказ за образуване на досъдебно производство.”

3. Досегашните ал. 2, 3 и 4 стават съответно ал. 3, 4 и 5.

§ 6. В чл. 118, ал. 1, т. 2 след думите „гражданския ответник” се поставя запетая и се добавя „лицето, направило съобщение за извършено престъпление”.

§ 7. В чл. 198 се правят следните допълнения:

1. В заглавието след думите „Разгласяване на материалите по разследването” се поставя точка и се добавя „Съдебен контрол”.

2. В ал. 1 се създава изречение второ:

„Прокурорът не може да разреши разгласяване на информация, събрана чрез използване на специални разузнавателни средства, извън нейното предназначение за опазване на националната сигурност или за целите на наказателното производство.”

3. Създават се ал. 3-8:

„(3) Представители на средствата за масова информация и на юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза имат право на достъп до постановленията на прокурора за отказ да образува досъдебно производство, за спиране и прекратяване на наказателното производство, освен ако постановленията съдържат класифицирана информация или друга защитена тайна в случаите, предвидени със закон, или ако достъпът засяга интересите на трето лице и то изрично е отказало предоставяне на исканата информация и в случая не е налице надделяващ обществен интерес.

(4) Искането по ал. 3 се отправя писмено до наблюдаващия прокурор, който се произнася в седемдневен срок. Отказът за предоставяне на достъп до информация подлежи на обжалване от лицата по ал. 3 пред съответния първоинстанционен съд в седемдневен срок от уведомлението.

(5) Съдът разглежда жалбата еднолично в закрито заседание в седемдневен срок от постъпването ѝ, като се произнася по обосноваността и законосъобразността на отказа с определение, което е окончателно.

(6) Когато орган на досъдебното производство разгласи материали по разследването в нарушение на презумпцията за невинност или направи публично изявление, в което обвиняем се представя като виновен, обвиняемият може да поиска с писмена молба от съдия при съответния първоинстанционен съд да се произнесе извършено ли е нарушение.

(7) Молбата по ал. 6 трябва да бъде подадена в седемдневен срок от деня, когато обвиняемият е узнал за нарушението.

(8) Съдът се произнася в седемдневен срок в закрито заседание с определение, което е окончателно.”

§ 8. В чл. 200, изречение второ думите „както и на постановленията на прокурора по разследването срещу главния прокурор или срещу негов заместник” и запетаите пред и след тях се заличават.

§ 9. В чл. 213 се правят следните допълнения:

1. Създава се нова ал. 2:

„(2) Препис от постановлението на прокурора от по-горестоящата прокуратура, с което се потвърждава отказът за образуване на досъдебно производство, се изпраща на лицата по ал. 1.”

2. Създават се ал. 3-7:

(3) Потвърденото постановление за отказ да се образува досъдебно производство за тежко престъпление по смисъла на чл. 93, т. 7 от Наказателния кодекс, както и за престъпления по чл. 119-122, чл. 123, ал. 4, чл. 124, ал. 1, 2 и 4, чл. 126, ал. 1, чл. 127, ал. 5, чл. 131, 132, 133, 134-141, чл. 151, ал. 3 и 4, чл. 153, чл. 154а, чл. 155, ал. 1, чл. 159, ал. 3, 6 и 7, чл. 162-165, чл. 167, ал. 1, чл. 169, чл. 169а, чл. 174а, чл. 184-187, чл. 188, ал. 1 и 2, чл. 189, чл. 225в, чл. 282, чл. 283, чл. 304б, ал. 2, чл. 305а, чл. 307, чл. 325в, чл. 331, ал. 3, чл. 335, 343, 343а, 349а, чл. 352, ал. 1, 2 и 4, чл. 353б, ал. 4, чл. 353в, ал. 1, 4 и 5, чл. 353д, ал. 1, 2, 3 и 5, чл. 379, чл. 387 и чл. 419а от Наказателния кодекс подлежи на обжалване от лицата по ал. 1 пред съответния първоинстанционен съд в седемдневен срок от получаване на преписа. Лицата по ал. 1 имат право на достъп до материалите от проверката по чл. 145, ал. 1, т. 2 и 3 от Закона за съдебната власт.

(4) Съдът разглежда делото еднолично в закрито заседание не по-късно от един месец от постъпването на материалите по преписката, като се произнася по обосноваността и законосъобразността на постановлението за отказ да се образува досъдебно производство с определение, което е окончателно.

(5) При отмяна на постановлението за отказ съдът връща преписката на прокурора със задължителни указания относно прилагането на закона.

(6) Потвърждаването на постановлението от съда не е пречка за образуване на досъдебно производство, ако прокурорът или прокурор от по-горестояща прокуратура установят нови обстоятелства.

(7) Жалбата срещу актовете, които водят до отказ за образуване на наказателно производство, може да бъде подадена по електронен път, подписана с квалифициран електронен подпис.”

§ 10. В чл. 227, ал. 2 се правят следните изменения и допълнения:

1. Досегашният текст става изречение първо и в него след думата „повереник” се поставя запетая и се добавя „и ощетеното юридическо лице”.

2. Създава се изречение второ:

„Лицето, направило съобщение за извършено престъпление, се призовава за предявяване на разследването по преценка на прокурора, ако е поискало това.”

§ 11. В чл. 243 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 4 след думите „неговите наследници” съюзът „или” се заличава, а след думите „ощетеното юридическо лице” се добавя „или на лицето, направило съобщението за извършено престъпление”.

2. В ал. 7 след думите „неговите наследници” съюзът „или” се заличава, а след думите „ощетеното юридическо лице” се добавя „или от лицето, направило съобщението за извършено престъпление” и се поставя запетая.

3. Алинеи 10-13 се отменят.

§ 12. Създава се чл. 243а:

„Отмяна на постановление за прекратяване на наказателното производство от прокурора

Чл. 243а. (1) Когато не са налице основанията по чл. 243, ал. 1, постановлението за прекратяване на наказателното производство, което не е било обжалвано пред съд от обвиняемия или от пострадалия или от неговите наследници, от ощетеното юридическо лице или от лицето, направило съобщението за извършено престъпление, може служебно да бъде отменено от прокурор от по-горестояща прокуратура. Отмяната може да се извърши в срок до две години, когато производството е образувано за тежко престъпление, и в срок до една година - в останалите случаи, от издаването на постановлението за прекратяване на наказателното производство.

(2) Главният прокурор може да отмени постановлението за прекратяване на наказателното производство и след изтичането на срока по ал. 1, когато:

1. някои от доказателствата, върху които се основава постановлението, се окажат неистински;

2. прокурор или разследващ орган е извършил престъпление във връзка с участието си в наказателното производство;

3. се разкрият обстоятелства или доказателства, които не са били известни на прокурора, издал постановлението за прекратяване, и имат съществено значение за делото;

4. с решение на Европейския съд по правата на човека е установено нарушение на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи във връзка със съответното производство.

(3) При отмяна на постановлението за прекратяване на наказателното производство започва да тече нов срок по чл. 234 за извършване на разследването.

(4) Разпоредбите не се прилагат за постановленията на европейския прокурор и европейските делегирани прокурори.”

§ 13. В чл. 244 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 3 думите „както и” се заличават и след думите „или неговите наследници” се поставя запетая и се добавя „на ощетеното юридическо лице или на лицето, направило съобщението за извършено престъпление”.

2. В ал. 5, изречение първо след думите „или неговите наследници” се поставя запетая и се добавя „ощетеното юридическо лице или лицето, направило съобщението за извършено престъпление” и се поставя запетая.

§ 14. В чл. 247б ал. 2 се изменя така:

„(2) Когато съдията-докладчик намери, че делото е подсъдно на съда:

1. прекратява наказателното производство в случаите по чл. 250, ал. 1;

2. насрочва образуваното по обвинителен акт дело, за което не са налице основанията за прекратяване по чл. 250, ал. 1, в разпоредително заседание в двумесечен срок от постъпването му, а когато делото представлява фактическа или правна сложност, както и в

други изключителни случаи, председателят на съда може писмено да разреши разпоредителното заседание да бъде насрочено в определен от него по-дълъг срок, но не повече от три месеца;

3. осъществява правомощията по чл. 252, ал. 4, когато делото е образувано по тѣжба на пострадалия.”

§ 15. В чл. 248 се правят следните допълнения:

1. В ал. 1 се създава т. 9:

„9. налице ли са основания за разделяне на делото.”

2. В ал. 5 се създават т. 5-7:

„5. може да отдели материалите за неиздирен или неявил се без уважителни причини подсѣдим, за когото не е приложима разпоредбата на чл. 269, ал. 3, в отделно дело, което се разпределя на нов съдебен състав;

6. може да отдели материалите за подсѣдим, изпаднал в краткотрайно разстройство на съзнанието, което изключва вменяемостта, или който има друго тежко заболяване, което пречи на провеждането на наказателното производство, в отделно дело, което се разпределя на нов съдебен състав;

7. може служебно или по искане на някоя от страните да приложи разпоредбата на чл. 41.”

§ 16. В чл. 250 се правят следните изменения:

1. В ал. 1 т. 2 се изменя така:

„2. когато деянието, описано в обвинителния акт или в тѣжбата, не съставлява престѣпление.”

2. В ал. 2 изречение второ се изменя така:

„В случаите, в които деянието, описано в обвинителния акт или тѣжбата, съставлява административно нарушение, съдът изпраща делото заедно с веществените доказателства по компетентност на съответния административнонаказващ орган.”

3. В ал. 3 думите „и на обвиняемия” се заличават.

4. Алинея 4 се изменя така:

„(4) Определението за прекратяване на наказателното производство подлежи на обжалване и протестиране по реда на глава двадесет и първа. Разпоредбата за прекратяване на наказателното производство за престѣпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия, подлежи на обжалване по реда на глава двадесет и втора.”

§ 17. В чл. 252, ал. 4 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава ново изречение второ:

„В разпореждането за насрочване, с което се дава ход на тъжбата, съдията-докладчик определя правната квалификация на фактите, изложени в тъжбата.”

2. Досегашните изречения второ и трето стават съответно изречения трето и четвърто.

§ 18. В чл. 269 се създава ал. 4:

„(4) Когато неиздирен или неявил се подсъдим бъде издирен или се яви по отделено дело по реда на чл. 216, ал. 1 и чл. 248, ал. 5, т. 5, двете дела може да се обединят служебно или по искане на някоя от страните. Когато по едно от делата е даден ход на съдебното следствие, председателят разяснява на подсъдимия извършените в негово отсъствие действия чрез прочитане на съдебния протокол и по негово искане съдът провежда допълнителен разпит на разпитаните свидетели.”

§ 19. В чл. 368 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „пострадалият и ощетеното юридическо лице” се заменят с „пострадалият или неговите наследници, ощетеното юридическо лице или лицето, направило съобщението за извършено престъпление” и се поставя запетая.

2. Създава се нова ал. 2:

„(2) Пострадалият или неговите наследници, ощетеното юридическо лице или лицето, направило съобщението за извършено престъпление, могат да направят искане за ускоряване на разследването, ако е изтекла повече от една година от образуването на досъдебното производство и няма лице, привлечено в качеството на обвиняем. Нови искания могат да се правят след изтичане на шестмесечен срок от произнасянето на съда по ал. 4.”

3. Досегашните ал. 2 и 3 стават съответно ал. 3 и 4.

§ 20. В чл. 369, ал. 2, изречение първо накрая се добавя „и дава задължителни указания относно прилагането на закона”.

§ 21. Създава се чл. 375а:

„Решаване на делото със споразумение за освобождаване на обвиняемия от наказателна отговорност с налагане на административно наказание

Чл. 375а. (1) След приключване на разследването, когато са налице основанията на чл. 78а от Наказателния кодекс, по предложение на прокурора или на защитника може да бъде изготвено споразумение между тях за решаване на делото по реда на глава двадесет и девета, с което подсъдимият се освобождава от наказателна отговорност с налагане на административно наказание.

(2) Със споразумението по ал. 1 може да се наложи административно наказание глоба под минималния размер, предвиден в чл. 78а, ал. 1 от Наказателния кодекс, както и да не се наложи кумулативно предвиденото наказание.

(3) При условията и по реда на глава двадесет и девета първоинстанционният съд може да одобри споразумение за решаване на делото, постигнато след образуване на съдебното производство, но преди приключване на съдебното следствие.”

§ 22. В чл. 383, ал. 1 накрая се добавя „или на влязло в сила решение по чл. 378, ал. 4, т. 1”.

§ 23. В част пета се създава нова глава тридесет и първа „а” с чл. 411а-411и:

„Глава тридесет и първа „а”

Особени правила за разглеждане на дела за престъпления от общ характер, извършени от главния прокурор или от негов заместник

Ред за разследване на престъпления от общ характер, извършени от главния прокурор

Чл. 411а. (1) При наличие на законен повод за започване на разследване срещу главния прокурор, както и в случаите на чл. 212, ал. 2 се уведомява ръководителят на наказателната колегия на Върховния касационен съд.

(2) Когато съобщението по чл. 209 не съдържа данни за извършено престъпление или данните са явно необосновани, ръководителят на наказателната колегия на Върховния касационен съд

изпраща съобщението на Софийската градска прокуратура за произнасяне по общия ред.

(3) Преписката по ал. 1 се разпределя на принципа на случайния подбор при спазване на изискванията на чл. 360б от Закона за съдебната власт на съдия, определен по реда на чл. 112, ал. 6 от Закона за съдебната власт, който се назначава за прокурор във Върховната касационна прокуратура за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, при условията и по реда на същия закон.

(4) Прокурорът за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, ръководи досъдебното производство и участва в съдебното производство.

(5) В случай че в шестмесечен срок от съобщението по ал. 1 възникнат и други законни поводи за образуване на досъдебно производство за извършено престъпление от главния прокурор или случаи по чл. 212, ал. 2, те се разглеждат от прокурора по ал. 4. Ако в този срок е отказано образуване на досъдебно производство, не са налице други законни поводи или е прекратено образуваното наказателно производство, след изтичането на този срок прокурорът за разследването на престъпления, извършени от главния прокурор, се възстановява на заеманата преди това длъжност като съдия.

(6) При наличие на данни за обстоятелства по чл. 129, ал. 3, т. 5 от Конституцията на Република България, които не съставляват престъпления, прокурорът за разследването на престъпления, извършени от главния прокурор, изпраща събраните материали на министъра на правосъдието.

Отказ от образуване на досъдебно производство

Чл. 411б. (1) Препис от постановлението за отказ от образуване на досъдебно производство се изпраща на пострадалия или на неговите наследници, на ощетеното юридическо лице или на лицето, направило съобщението по чл. 209. Те могат да го обжалват пред Софийския градски съд в седемдневен срок от получаване на преписа.

(2) Съдът разглежда делото еднолично в закрито заседание не по-късно от един месец от постъпването на материалите по преписката, като се произнася по обосноваността и законосъобразността на

постановлението за отказ да се образува досъдебно производство с определение.

(3) Определението на Софийския градски съд, с което се потвърждава постановлението, подлежи на обжалване в седемдневен срок от получаване на преписа пред Софийския апелативен съд. Съдът се произнася в закрито заседание в седемдневен срок в състав от трима съдии с определение, което е окончателно.

(4) При отмяна на постановлението съдът връща преписката на прокурора със задължителни указания относно прилагането на закона.

(5) Потвърждаването на постановлението от съда не е пречка за образуване на досъдебно производство, ако се установят нови обстоятелства.

Разследващи органи

Чл. 411в. Разследващи органи по дела за престъпления, извършени от главния прокурор, са служителите от Министерството на вътрешните работи, назначени на длъжност „разследващ полицай“ и определени с мотивирана заповед на министъра на вътрешните работи, и служителите от Агенция „Митници“, назначени на длъжност „разследващ митнически инспектор“ и определени с мотивирана заповед на министъра на финансите по предложение на директора на Агенция „Митници“.

Контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор

Чл. 411г. (1) След привличане на главния прокурор като обвиняем, както и в случаите по чл. 411д прокурорът за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, уведомява ръководителя на наказателната колегия на Върховния касационен съд за започване на процедура по назначаване на прокурор, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, по реда на чл. 173а, ал. 4 от Закона за съдебната власт.

(2) Постановленията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, които не подлежат на съдебен контрол, могат да се обжалват пред прокурора, осъществяващ

контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, чието постановление не подлежи на обжалване.

(3) Прокурорът, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, може служебно писмено да отмени или да измени постановление на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, което не е било разгледано по съдебен ред. Неговите писмени и мотивирани указания са задължителни за прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. В тези случаи той може и сам да извърши необходимите действия по разследването и други процесуални действия.

Отмяна на постановление за прекратяване на наказателното производство, което не е било обжалвано пред съд

Чл. 411д. (1) Когато не са налице основанията за прекратяване на наказателното производство по чл. 243, ал. 1, постановлението на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, за прекратяване на наказателното производство, което не е било обжалвано пред съд, може служебно да бъде отменено по реда на чл. 243а от прокурора, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор.

(2) Когато са налице обстоятелствата, предвидени в чл. 243а, се уведомява наказателната колегия на Върховния касационен съд за започване на процедурата по назначаване на прокурор, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследването срещу главния прокурор, по реда на чл. 173а, ал. 4 от Закона за съдебна власт.

Основания и ред за отвеждане

Чл. 411е. (1) Разпоредбите на чл. 47, ал. 1-3 се прилагат и по отношение на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, и на прокурора, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор.

(2) По основателността на отвода и самоотвода на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, и на прокурора, осъществяващ контрол върху действията на прокурора по разследване срещу главния прокурор, в досъдебното производство се произнася съдия от Софийския градски съд в закрито съдебно заседание с определение, което не подлежи на обжалване, а в съдебното производство - съдът, който разглежда делото.

Подсъдност

Чл. 411ж. Делата за престъпления от общ характер, извършени от главния прокурор, са подсъдни като първа инстанция на Софийския градски съд.

Разглеждане на дела за престъпления от общ характер, извършени от заместник на главния прокурор

Чл. 411з. (1) Разпоредбите по тази глава се прилагат за престъпления от общ характер, извършени от заместник на главния прокурор.

(2) Разпоредбите по тази глава се прилагат и за престъпления, извършени от други лица в съучастие с главния прокурор или с негов заместник.

Прилагане на общите правила

Чл. 411и. Доколкото в тази глава няма особени правила, прилагат се общите правила.”

§ 24. В чл. 416 се създава ал. 8:

„(8) Съдът, който е постановил влязлата в сила присъда или определение, се произнася по жалба на осъдения, че присъдата или определението са приведени в изпълнение без правно основание. Жалбата не спира изпълнението, освен ако съдът разпорежи друго. Ако намери искането за допустимо, съдът го разглежда в седемдневен срок в открито съдебно заседание с участието на прокурор и с призоваване на осъдения и се произнася с определение, което е окончателно. Когато намери искането за основателно, съдът освобождава осъдения.”

§ 25. В чл. 417 се правят следните изменения и допълнения:

1. Досегашният текст става ал. 1.

2. Създава се ал. 2:

„(2) Препис от постановлението на прокурора се изпраща на осъдения, който може да го обжалва в седемдневен срок от получаването му пред съдия от съда, постановил влязлата в сила присъда. Съдът разглежда незабавно жалбата в закрито заседание и се произнася с определение, което е окончателно.”

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 26. В Закона за съдебната власт (обн., ДВ, бр. 64 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 69 и 109 от 2008 г., бр. 25, 33, 42, 102 и 103 от 2009 г., бр. 59 от 2010 г., бр. 1, 23, 32, 45, 81 и 82 от 2011 г.; Решение № 10 на Конституционния съд от 2011 г. – бр. 93 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 20, 50 и 81 от 2012 г., бр. 15, 17, 30, 52, 66, 70 и 71 от 2013 г., бр. 19, 21, 53, 98 и 107 от 2014 г., бр. 14 от 2015 г., бр. 28, 39, 50, 62 и 76 от 2016 г., бр. 13 от 2017 г.; Решение № 1 на Конституционния съд от 2017 г. – бр. 14 от 2017 г.; изм. и доп., бр. 63, 65, 85, 90 и 103 от 2017 г., бр. 7, 15, 49 и 77 от 2018 г., бр. 17 от 2019 г.; Решение № 2 на Конституционния съд от 2019 г. – бр. 19 от 2019 г.; изм. и доп., бр. 29, 64 и 83 от 2019 г., бр. 11, 86, 103, 109 и 110 от 2020 г., бр. 16 от 2021 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 41 от 2021 г.; Решение № 6 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 43 от 2021 г.; изм. и доп., бр. 80 от 2021 г., бр. 15, 24 и 32 от 2022 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 56 от 2022 г.; изм. и доп., бр. 62 от 2022 г. и бр. 11 от 2023 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 16, ал. 3 изречение второ се изменя така:

„Изборът по колегии се извършва между хабилитирани учени по правни науки, адвокати и други юристи с високи професионални и нравствени качества, които не са съдии, прокурори или следователи, съобразно тяхната професионална квалификация и насоченост.”

2. В чл. 30:

а) в ал. 2 т. 21 се отменя;

б) в ал. 5 се създават т. 21 и 22:

„21. прокурорската колегия назначава съдия, определен по реда на чл. 112, ал. 6, на длъжност прокурор във Върховната касационна прокуратура, който да изпълнява функциите на прокурор за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор;

22. прокурорската колегия назначава съдия от наказателната колегия на Върховния касационен съд, определен по реда на чл. 173а, ал. 4, за заместник главен прокурор, който осъществява контрол върху действията на прокурора за разследването на престъпления, извършени от главния прокурор, при условията и по реда, определени в закон.”;

в) създава се ал. 7:

„(7) В случаите, когато прокурорът за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, или прокурорът, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследването на престъпления, извършени от главния прокурор, си направят самоотвод, бъдат отведени или са в трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си, прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет назначава заместващ прокурор по реда на ал. 5, т. 20 и 21.”

3. В чл. 33:

а) алинея 3 се изменя така:

„(3) Решенията на пленума на Висшия съдебен съвет по чл. 30, ал. 2, т. 2 и 6 се приемат с мнозинство, не по-малко от тринадесет гласа, като за решенията по т. 6 по отношение на председателя на Върховния административен съд и председателя на Върховния касационен съд се изисква и мнозинство от членовете, избрани пряко от съдиите. Останалите решения се гласуват с мнозинство повече от половината от присъстващите членове. Гласуването е явно.”;

б) в ал. 4 изречение първо се изменя така:

„Решенията на колегии на Висшия съдебен съвет по чл. 30, ал. 5, т. 1-4, 20 и 21 се приемат с мнозинство, не по-малко от осем гласа – за съдийската колегия, и не по-малко от шест гласа – за прокурорската колегия, а останалите решения – с мнозинство, повече от половината от присъстващите членове, с изключение на решенията по чл. 30, ал. 5, т. 17.”

4. В чл. 112 се създава ал. 6:

„(6) Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд одобрява списък от действащи съдии на длъжност съдия във Върховния касационен съд от наказателната колегия или с ранг на съдия във Върховния касационен съд от наказателните отделения на апелативните и окръжните съдилища, които последните седем години преди включването им в списъка са работили като съдии по наказателни дела, измежду които, при необходимост, на случаен принцип се разпределя преписката в случаите по чл. 411а от Наказателно-процесуалния кодекс. Съдиите се включват в списъка след изразено от тях писмено съгласие.”

5. В чл. 138а:

а) създава се нова ал. 2:

„(2) Главният прокурор ежегодно в срока по ал. 1 внася в Народното събрание доклад относно дейността на прокуратурата по противодействие на корупционните престъпления, който включва информация и анализ: за образувани и приключили дела за корупционни престъпления; за корупционни престъпления от висок обществен интерес докладът съдържа информация за фазата, на която се намират делата, брой на осъдителните и оправдателните присъди, други основания за приключване на производствата; анализ на сроковете за извършване на разследванията, качеството на обвинителните актове и причините за конкретния резултат от производството. Корупционните престъпления от висок обществен интерес се определят въз основа на критерии, които включват длъжност на лицето в йерархията на органите на публична власт, степен на засегнат интерес и степен на обществена значимост и публичен интерес.”;

б) досегашните ал. 2 и 3 стават съответно ал. 3 и 4;

в) досегашната ал. 4 става ал. 5 и в нея, в изречение второ думите „ал. 1 и 2” се заменят с „ал. 1, 2 и 3”, а след думата „събрание” се добавя „в едномесечен срок от внасянето им” .

6. В чл. 139 ал. 4 се отменя.

7. В чл. 143 ал. 9 се отменя.

8. В чл. 147:

а) алинеи 1-3 се изменят така:

„(1) Когато длъжността на прокурор в съответната прокуратура не е заета или прокурор е възпрепятстван да изпълнява длъжността си и не може да бъде заместен от друг прокурор от същата прокуратура, след вземане на становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия:

1. апелативният прокурор – за своя район, може да командирова:

а) в апелативна прокуратура – прокурор от окръжна прокуратура със съответен ранг;

б) в окръжна прокуратура – прокурор от районна прокуратура със съответен ранг;

2. окръжният прокурор – за своя район, може да командирова:

а) в окръжна прокуратура – прокурор от друга районна прокуратура, след вземане на становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия;

б) в районна прокуратура на свободна длъжност за прокурор – младши прокурор от друга районна прокуратура със стаж над една година, след вземане на становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия;

3. главният прокурор може да командирова:

а) във Върховната касационна прокуратура – прокурор от апелативна или окръжна прокуратура, който има най-малко 12 години юридически стаж и ранг „прокурор във Върховната касационна прокуратура“, след вземане на становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия;

б) в Националната следствена служба – следовател от окръжните следствени отдели в окръжните прокуратури, който има най-малко 12 години юридически стаж и ранг „следовател в Националната следствена служба“, след вземане на становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия;

в) следователите от окръжните следствени отдели, след вземане на становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия.

(2) След вземане на становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия главният прокурор може да командирова прокурори от цялата страна при невъзможност за командироване по реда на ал. 1, т. 1 и 2.

(3) За всяко командироване се издава заповед с мотиви за наличие на служебна необходимост и за определяне на конкретния прокурор или следовател.”;

б) създава се нова ал. 4:

„(4) Срокът на командироване не може да бъде по-дълъг от 6 месеца в рамките на една година.”;

в) досегашните ал. 4 и 5 стават съответно ал. 5 и 6;

г) създава се ал. 7:

„(7) Разпоредбите на предходните алинеи не се прилагат по отношение на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор или от негов заместник.”

9. В чл. 170 ал. 6 се отменя.

10. В чл. 173:

а) в ал. 11:

аа) досегашният текст става изречение първо и в него думата „седемнадесет” се заменя с „тринадесет”;

бб) създава се изречение второ:

„За избор на кандидат за председател на Върховния касационен съд и за председател на Върховния административен съд се изисква и мнозинство от членовете на пленума на Висшия съдебен съвет, избрани пряко от съдиите.”;

б) в ал. 12 думата „седемнадесет” се заменя с „тринадесет”.

11. Член 173а се изменя така:

„Чл. 173а. (1) В случаите по чл. 411а, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс по реда на чл. 112, ал. 6 се определя съдия, който да изпълнява функциите на прокурор за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор.

(2) След определянето на съдия по ал. 1 ръководителят на наказателната колегия на Върховния касационен съд незабавно

уведомява прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, която го назначава за прокурор във Върховната касационна прокуратура за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор.

(3) Срокът на изпълнение на функциите на прокурора по ал. 2 в наказателното производство не може да бъде повече от две години, като след изтичането на този срок той се възстановява на заеманата преди това длъжност като съдия. Ако производството срещу главния прокурор или срещу негов заместник продължи повече от две години, по реда на чл. 112, ал. 6 се определя друг съдия, който се назначава от прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет за прокурор по реда на ал. 2.

(4) След привличане на главния прокурор или на негов заместник като обвиняем, както и в случаите по чл. 411д от Наказателно-процесуалния кодекс прокурорът за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, уведомява ръководителя на наказателната колегия на Върховния касационен съд за необходимостта от определяне на прокурор, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. Незабавно след получаване на уведомлението, на случаен принцип, измежду съдиите от наказателната колегия на Върховния касационен съд, след изразено от тях писмено съгласие, се определя съдия, който да изпълнява функциите на прокурор по изречение първо. Ръководителят на наказателната колегия на Върховния касационен съд незабавно уведомява прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, която назначава определения съдия за заместник на главния прокурор, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор.

(5) Назначеният заместник на главния прокурор осъществява контрол само върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, в досъдебното производство.

(6) Срокът на изпълнение на функциите на прокурора по ал. 4 е до приключване на досъдебното производство, но не повече от две години, като след изтичането на този срок той се възстановява на заеманата преди това длъжност като съдия. Ако досъдебното производство срещу главния прокурор или срещу негов заместник

продължи повече от две години, наказателната колегия на Върховния касационен съд определя, а прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет назначава друг прокурор по реда на ал. 4.

(7) За неуредените въпроси относно заместника на главния прокурор, осъществяващ контрол върху действията на прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, се прилагат правилата за прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор.”

12. В чл. 175 ал. 6 се отменя.

13. В чл. 230, ал. 1 се създава изречение трето:

„Предложение за временно отстраняване от длъжност на заместник на главния прокурор се прави от прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор.”

14. Създава се чл. 230а:

„Чл. 230а. (1) Когато главният прокурор е привлечен като обвиняем за умишлено престъпление от общ характер, прокурорът за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, прави мотивирано искане до пленума на Висшия съдебен съвет за временното му отстраняване от длъжност до приключване на наказателното производство, към което прилага достатъчно данни.

(2) Пленумът връчва на главния прокурор препис от искането по ал. 1 не по-късно от 7 дни преди заседанието, на което то ще бъде разгледано, като преди вземането на решение му предоставя възможност да бъде изслушан или да даде писмено становище.

(3) Пленумът се произнася в срок до 14 дни от получаване на искането по ал. 1 с мотивирано решение, прието с мнозинство, не по-малко от тринадесет гласа, което подлежи на обжалване по реда на чл. 323.

(4) Срокът на временното отстраняване от длъжност в досъдебната фаза на наказателното производство не може да надвишава срока по чл. 234, ал. 8 от Наказателно-процесуалния кодекс. При изтичането му, независимо от това дали наказателното производство е било спирано, отстраненият главен прокурор се възстановява на заеманата длъжност.

(5) За периода на временното отстраняване от длъжност на главния прокурор се заплаща възнаграждение в размер на минималната работна заплата.

(6) Когато по отношение на главния прокурор е постановена мярка за неотклонение задържане под стража или домашен арест във връзка с повдигнатото обвинение за умишлено престъпление от общ характер, той се смята за временно отстранен от длъжност от датата на влизане в сила на определението по чл. 64, ал. 4 от Наказателно-процесуалния кодекс. Съдът, взел мярката за неотклонение, незабавно изпраща препис от определението на пленума на Висшия съдебен съвет.

(7) При отмяна или изменение на мярката за неотклонение в по-лека от посочените по ал. 6, в тридневен срок прокурорът по ал. 1 може да направи мотивирано искане за продължаване на временното отстраняване, ако не е изтекъл срокът по чл. 234, ал. 8 от Наказателно-процесуалния кодекс. Искането се разглежда от пленума на Висшия съдебен съвет по реда на ал. 1-3 в срок до 14 дни от получаването му. Ако искането не бъде уважено, главният прокурор се възстановява на заеманата длъжност от датата на решението на пленума на Висшия съдебен съвет, освен ако не са налице основанията по чл. 69, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс.

(8) Общият срок на отстраняване на главния прокурор в досъдебната фаза на наказателното производство по ал. 6 и 7 не може да бъде по-дълъг от този по чл. 234, ал. 8 от Наказателно-процесуалния кодекс.

(9) Алинеи 1-8 се прилагат и за заместника на главния прокурор.”

15. В чл. 308, ал. 2, в основния текст думите „и на прокурора по разследването срещу главния прокурор или негов заместник” се заличават.

16. В чл. 311, т. 4 думите „и на прокурора по разследването срещу главния прокурор или негов заместник” се заличават.

17. В чл. 312, ал. 2 думите „и прокурора по разследването срещу главния прокурор или негов заместник” се заличават.

18. В чл. 360б се създават ал. 3-6:

„(3) Съгласуването по ал. 1 с министъра на електронното управление е публично и се осъществява на два етапа:

1. предварително, по реда на чл. 58б от Закона за електронното управление;

2. при внедряване на системата, като съгласуването включва представяне на:

а) изходния код на системата;

б) докладите за приемането на системата;

в) извършените тестове за мрежова и информационна сигурност, свързани с използването на системата.

(4) Системите се възлагат от органите на съдебната власт в съответствие с изискванията на чл. 58а от Закона за електронното управление.

(5) Висшият съдебен съвет съгласувано с министъра на електронното управление възлага извършване на одит на мрежовата и информационна сигурност на системите, включително на системите за случайно разпределение по чл. 9, веднъж годишно и представя докладите от проведения одит на министъра на правосъдието и на министъра на електронното управление.

(6) При системи за случайно разпределение по чл. 9 случайността на разпределението трябва да може да бъде публично доказана с криптографски средства, определени с наредба на министъра на правосъдието съгласувано с министъра на електронното управление.”

§ 27. В Закона за защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство (обн., ДВ, бр. 103 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 82 от 2006 г., бр. 33 и 66 от 2008 г., бр. 82 от 2009 г., бр. 21 и 53 от 2014 г., бр. 44 от 2018 г., бр. 17 от 2019 г., бр. 11 от 2020 г. и бр. 16 и 80 от 2021 г.), в чл. 3, т. 1 след думите „граждански ищец” се добавя „лицето, направило съобщение за извършено престъпление” и се поставя запетая.

§ 28. В Наказателния кодекс (обн., ДВ, бр. 26 от 1968 г.; попр., бр. 29 от 1968 г.; изм. и доп., бр. 92 от 1969 г., бр. 26 и 27 от 1973 г., бр. 89 от 1974 г., бр. 95 от 1975 г., бр. 3 от 1977 г., бр. 54 от 1978 г., бр. 89 от 1979 г., бр. 28 от 1982 г.; попр., бр. 31 от 1982 г.; изм. и доп., бр. 44 от 1984 г., бр. 41 и 79 от 1985 г.; попр., бр. 80 от 1985 г.; изм. и доп., бр. 89

от 1986 г.; попр., бр. 90 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 37, 91 и 99 от 1989 г., бр. 10, 31 и 81 от 1990 г., бр. 1 и 86 от 1991 г.; попр., бр. 90 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 105 от 1991 г., бр. 54 от 1992 г., бр. 10 от 1993 г., бр. 50 от 1995 г.; Решение № 19 на Конституционния съд от 1995 г. – бр. 97 от 1995 г.; изм. и доп., бр. 102 от 1995 г., бр. 107 от 1996 г., бр. 62 и 85 от 1997 г.; Решение № 19 на Конституционния съд от 1997 г. – бр. 120 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 83, 85, 132, 133 и 153 от 1998 г., бр. 7, 51 и 81 от 1999 г., бр. 21 и 51 от 2000 г.; Решение № 14 на Конституционния съд от 2000 г. – бр. 98 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 41 и 101 от 2001 г., бр. 45 и 92 от 2002 г., бр. 26 и 103 от 2004 г., бр. 24, 43, 76, 86 и 88 от 2005 г., бр. 59, 75 и 102 от 2006 г., бр. 38, 57, 64, 85, 89 и 94 от 2007 г., бр. 19, 67 и 102 от 2008 г., бр. 12, 23, 27, 32, 47, 80, 93 и 102 от 2009 г., бр. 26 и 32 от 2010 г., бр. 33 и 60 от 2011 г., бр. 19, 20 и 60 от 2012 г., бр. 17, 61 и 84 от 2013 г., бр. 19, 53 и 107 от 2014 г., бр. 14, 24, 41, 74, 79 и 102 от 2015 г., бр. 32 и 47 от 2016 г.; Решение № 12 на Конституционния съд от 2016 г. – бр. 83 от 2016 г.; изм. и доп., бр. 95 от 2016 г., бр. 13, 54, 85 и 101 от 2017 г., бр. 55 от 2018 г., бр. 1, 7, 16 и 83 от 2019 г., бр. 13, 23, 28, 88, 103 и 108 от 2020 г., бр. 9 от 2021 г.; Решение № 12 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 84 от 2021 г.; изм. и доп., бр. 53 от 2022 г.; Решение № 13 на Конституционния съд от 2022 г. – бр. 79 от 2022 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 116, ал. 1, т. 11 след думата „расистки” съюзът „или” се заменя със запетая и след думата „ксенофобски” се добавя „или такива, свързани със сексуалната ориентация” и се поставя запетая.

2. В чл. 131, ал. 1, т. 12 след думата „расистки” съюзът „или” се заменя със запетая и след думата „ксенофобски” се добавя „или такива, свързани със сексуалната ориентация” и се поставя запетая.

3. В глава втора от Особената част, в раздел пети се създава чл. 144б:

„Чл. 144б. (1) Който чрез сила, заплашване или по друг начин изтезва друго, за да даде той или друго лице сведение или признание, или за да бъде наказан за деяние, което той или друг е извършил или се подозира, че е извършил, се наказва за изтезание с лишаване от свобода от една до шест години, ако не подлежи на по-тежко наказание.

(2) Когато деянието е извършено от длъжностно лице при или по повод изпълнение на службата му, наказанието е лишаване от свобода от две до осем години.”

4. В чл. 162:

а) в ал. 1 думите „народност или етническа принадлежност” се заменят с „народност, етническа принадлежност или сексуална ориентация”;

б) в ал. 2 думите „религия или политически убеждения” се заменят с „религия, политически убеждения или сексуална ориентация”.

5. В чл. 163, ал. 1, в основния текст след думата „принадлежност” се поставя запетая и се добавя „или сексуалната им ориентация”.

§ 29. В Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (обн., ДВ, бр. 60 от 1988 г.; изм. и доп., бр. 59 от 1993 г., бр. 12 от 1996 г., бр. 67 от 1999 г., бр. 92 от 2000 г., бр. 105 от 2005 г., бр. 30 и 33 от 2006 г., бр. 43 от 2008 г., бр. 17 от 2009 г., бр. 38 и 98 от 2012 г., бр. 7 от 2018 г. и бр. 94 от 2019 г.), в чл. 2, ал. 1 се създава т. 8:

„8. установено нарушение, извършено от орган на досъдебното производство чрез разгласяване на материали по разследването в нарушение на презумпцията за невиновност или при публично изявление, в което обвиняем се представя като виновен.”

§ 30. В срок до 6 месеца от влизането в сила на този закон Висшият съдебен съвет изпраща за съгласуване всички действащи системи по реда на чл. 360б, ал. 3, т. 2 от Закона за съдебната власт.

Законът е приет от 49-ото Народно събрание на
2023 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ**

М О Т И В И

КЪМ ПРОЕКТА НА ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛНИЯ КОДЕКС

I. НЕОБХОДИМОСТ ОТ РЕФОРМА

1. Проблемът с ефективността на наказателните производства

Развитието на концепцията за защита на правата на пострадалите от престъпления е резултат от общото развитие на теорията за защита на основните права, получила силен тласък в Западна Европа след края на Втората световна война. С членството си в Съвета на Европа и в Европейския съюз българската държава заяви своята решимост да приведе вътрешното си законодателство и практика в хармония с изискванията на ефективната защита на правата на човека и върховенството на правото и направи сериозни стъпки в тази насока¹.

Въпреки достиженията продължава да съществува дисбаланс в отношението на българския законодател към гарантиране на правата на обвиняемия, подсъдимия и осъдения, от една страна, и на пострадалия от престъпление, от друга. Дългогодишните реформи в областта на наказателния процес, много от които са резултат и от осъдителните решения на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), доведоха до въвеждането на редица гаранции за спазването на правата на обвиняемите и подсъдимите. Съществените реформи в наказателно-изпълнителното право от 2017 г., от своя страна, въведоха механизми за защита на основните права на задържаните под стража и особено на лишените от свобода.

По отношение на пострадалите от престъпления българската правна теория отдавна е отчела нуждата от реформи, отбелязвайки, че „динамичното развитие на политиката за защита на жертвите в съвременните развити страни и международните актове са основата, върху която трябва да се реформира системата и в България“.² В

¹ Например промените в Закона за съдебната власт и в Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 2013 г. в резултат на пилотните решения *Фингър срещу България* и *Димитров и Хамънов срещу България*; промените в Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, Наказателно-процесуалния кодекс и Наказателния кодекс от 2017 г. в резултат на пилотното решение *Нешков срещу България* и др.

² Станков, Б. (1999) Престъпността в България и нейните жертви. София: Паралакс, стр. 74

законодателен план мястото на пострадалия в българския наказателен процес се утвърждава безспорно с влизането в сила на действащия Наказателно-процесуален кодекс (НПК), а постановките от Тълкувателно решение № 2/2002 на ОСНК на ВКС, че НПК не познава процесуалното качество пострадал, се обявяват окончателно за отпаднали. През годините са направени и законодателни промени за ускоряване на наказателния процес и за въвеждане на някои гаранции за пострадалите от престъпления с цел осигуряване на ефективното им участие в наказателното производство. Въведените мерки обаче се оказват крайно недостатъчни особено по отношение на пострадалите от престъпления срещу личността, които в редица случаи не получават необходимото ниво на защита на техните права от страна на държавата.

Показателно е обстоятелството, че ЕСПЧ продължава да изпраща нови жалби с подобен предмет до българската държава и да произнася решения³ с тревожни констатации по отношение ефективността на наказателното разследване на престъпления, свързани с най-фундаменталните права по Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, наричана по-нататък „Конвенцията“.

Погледнато по-общо, осъдителните решения на Европейския съд по правата на човека, наричан по-нататък ЕСПЧ или „Съда“, срещу България, които констатираат неефективно разследване, към 2022 г. вече са над 70. Проблемите, които те разкриват, са обединени в две групи: „*Великова срещу България*“ (смърт или насилие от страна на държавни служители и свързаното с това наказателно производство) и „*С.З./Колеви срещу България*“ (смърт или насилие между частни лица и свързаното с това наказателно производство). Това са решения, в които ЕСПЧ е намерил нарушения на най-важните права по Конвенцията – правото на живот по чл. 2 и забраната за изтезания и нечовешко отношение по чл. 3. Жалбоподатели по тези дела са пострадали от престъпления, близки на жертви на убийство, непълнолетни момичета или жени, които са станали жертва на изнасилване или са пострадали от тежки посегателства върху телесната неприкосновеност. В тези случаи, по различни причини, свързани с нормативната рамка и нейното прилагане на практика, държавата чрез съответните органи не е изпълнила основно свое

³ Виж делата *Стоянова срещу България* № 56070/18 от 14.06.2022г. и *У.Р. срещу България* № 23614/20 от 17.05.2022г.

задължение - да предотвратява и разследва ефективно подобни посегателства и да налага справедливи наказания, като по този начин гарантира най-фундаменталните права, признати за основополагащи в съвременната демократична държава и въплътени в българската Конституция, в Конвенцията и в други международни договори, по които Република България е страна. По-конкретно, ЕСПЧ е установил, че извършителите на престъпленията или изобщо не са били подведени под наказателна отговорност, или, макар и подведени под отговорност, са получили минимално наказание или са останали ненаказани. През 2015 г. с решението по делото „С.З. срещу България“ Съдът постанови, че в България е налице *“системен проблем”* по отношение на ефективността на наказателните производства. Като мярка по изпълнение на групата „Великова“, която включва осъдителни решения за смърт и насилие, причинени от държавни служители (полицаи и служители в местата за лишаване от свобода), както и относно неефективното разследване на такива деяния, освен горепосочените препоръки за гарантиране ефективността на наказателното производство, Комитетът на министрите препоръчва и криминализиране на изтезанието.

Темата за пострадалите от престъпления е от изключителна актуалност в правния и институционален дневен ред на Европейския съюз (ЕС). Добре известни са възгледите, че пострадалите са първите „пазители на портите“, които задействат механизмите на наказателното правосъдие. Агенцията на ЕС за основните права (FRA) е основен застъпник за подход към пострадалите, основан на правата на човека. От 70-те години на миналия век правата им постепенно получават все по-широко признание както в законодателството, така и на ниво политики. Националният и международен нормен порядък ги признава за „лица с нужда от специална подкрепа“. По данни на ЕС всяка година близо 15 процента от европейските граждани, или около 75 милиона души в целия Съюз, стават жертви на престъпление.

Въз основа на всичко гореизложено единственият възможен извод е, че законодателна промяна в България е крайно наложителна и дори е закъсняла. Настоящият законопроект е съобразен и с препоръките на Венецианската комисия от 24 октомври 2022 г., с предишни становища на Венецианската комисия, както и с редица резолюции и решения на Комитета на министрите на Съвета на Европа. Освен разпоредби, пряко свързани с осъдителните решения по групите дела „С.З./Колеви“ и „Великова срещу България“, законопроектът предлага и решение на някои

дългогодишни правозащитни проблеми, установени в осъдителните решения по делата „Филева срещу България“, „Стоичков срещу България“, „Светослав Димитров срещу България“ и „Ненчева и други срещу България“.

2. Специфичният проблем за липсата на механизъм за ангажиране на наказателната отговорност на главния прокурор

Общите въпроси за реформата на наказателния процес и конкретните проблеми с липсата на механизъм за ангажиране на отговорността на главния прокурор са неразривно свързани. Решението по делото „Колеви срещу България“ разкрива специфичен недостатък на наказателния процес в България – практическа невъзможност за наказателно преследване на главния прокурор и приближени нему висши прокурори, която произтича от особеното място на главния прокурор в съдебната система. Постановеното през 2009 г. решение установява съществени недостатъци при разследване на убийството на високопоставен прокурор. Европейският съд изрично посочва, че тези недостатъци се дължат на липсата на гаранции в българската правна система за независимо разследване на главен прокурор, подозиран от роднините на жертвата⁴, че е бил замесен в убийството, както и на други високопоставени прокурори. Решението по делото „Колеви срещу България“ изрично обвързва общия въпрос за липсата на съдебен контрол върху някои съществени за досъдебното производство решения на прокурора със специфичния въпрос за влиянието на главния прокурор над останалите прокурори и свързаната с това практическа невъзможност той да бъде разследван и отстранен.⁵

⁴ Според ЕСПЧ е имало солидни доказателства за конфликт между главния прокурор и жертвата, имало е данни за това, че незаконни действия срещу жертвата и неговото семейство може да са били одобрени от главния прокурор и висшестоящи приближени нему прокурори и че предвид материалите по делото разследващите *“е трябвало да проучат твърдението, че главният прокурор и други високопоставени прокурори и служители може да са замесени в убийството на г-н Колев, дори ако това твърдение в крайна сметка се окаже неоснователно”*.

⁵ Виж § 207 „Тази ситуация очевидно е резултат на комбинация от фактори, включително невъзможността за повдигане на обвинения срещу главния прокурор, авторитарният стил на г-н Ф. като главен прокурор, очевидно незаконните методи на работа, до които прибегва, а също и институционални недостатъци. По-специално изключителното правомощие на прокурорите да повдигат наказателни обвинения срещу извършителите, съчетано с пълния контрол на главния прокурор върху всяко решение на прокурор или следовател и фактът, че главният прокурор може да бъде отстранен от длъжност само с решение на Висшия съдебен съвет, част от чиито членове са негови подчинени, е институционална особеност, която многократно е критикувана в България, че не осигурява достатъчна отчетност.“

В този смисъл ефективността на наказателния процес и създаването на механизъм за търсене на отговорност на главния прокурор са две взаимосвързани мерки, насочени към преодоляване на системния и структурен проблем с разследването на престъпления в България, поради което законодателната реформа логично е обща. Предложеният механизъм, макар нетипичен за българската правна система, се стреми да отговори на изискванията на българската Конституция така, както тя е тълкувана от Конституционния съд (виж Решение на Конституционния съд № 11 от 23 юли 2020 г. по к.д. 15/2019 г. и Решение № 7 от 11 май 2021 г. по к.д. № 4 от 2021 г.). В този смисъл предложените разпоредби стъпват на принципното положение, че българската Конституция има за своя цел създаване на такъв механизъм за функциониране на трите власти, който в най-висока степен да гарантира правата на човека, върховенството на правото и функционирането на демократична, правова и социална държава, като същевременно са замислени като ефективен и възможен компромис между изискванията на наднационалните органи и българската конституционна уредба.

II. ЦЕЛ НА РЕФОРМАТА. МЕЖДУНАРОДНИ ПРЕПОРЪКИ

Предлаганият проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИД на НПК) има две основни цели.

Първо, повишаване ефективността на наказателното производство, защита в по-голяма степен на правата на пострадалите от престъпления и регламентиране на ефективен механизъм за търсене на наказателна отговорност на главния прокурор и на неговите заместници.

Второ, произтичащо от водещата цел по-горе, подобряване на международната репутация на българската държава посредством съобразяване с препоръките на европейските партньори и с мерките, заложи в Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), и тяхното успешно интегриране в националния правен ред съобразено с националното правосъзнание и правна традиция.

Законопроектът е в отговор на следните конкретни препоръки на различни европейски партньори, които са взети предвид при изготвянето му:

1. Препоръките по Механизма за сътрудничество и проверка на Европейската комисия са да се въведе ефективен и съобразен с

действащата конституционна уредба модел, гарантиращ независимо разследване срещу главния прокурор и неговите заместници. Липсата на такава възможност е въпрос, повдиган последователно в докладите на Европейската комисия от 2019 и 2020 г.⁶, която се позовава изрично на осъдителното решение на ЕСПЧ по делото „Колеви срещу България“⁷.

2. Службата за подкрепа на структурните реформи на Европейската комисия изготви през 2017 г. независим технически анализ на структурния и функционалния модел на прокуратурата и на нейната независимост и направи конкретни препоръки във връзка с реформата на прокуратурата⁸, сочещи необходимост от „прозрачна процедура, в случай че в бъдеще главен прокурор бъде обвинен по време на мандата си в извършването на тежко престъпно деяние“.

3. Европейската комисия за демокрация чрез право („Венецианската комисия“, ВК)⁹, консултативният орган на Съвета на Европа по конституционни въпроси, прие през октомври 2017 г. становище, разглеждащо въпроса за баланса между независимостта и отчетността на българската съдебна система, което съдържа някои препоръки, които до този момент не са намерили отражение в позитивното право. Настоящият законопроект е опит да бъдат взети предвид някои от тези препоръки и е съобразен с повечето препоръки на Венецианската комисия, приети на 21-22 октомври 2022 г.

4. Налице са редица препоръки и междинни резолюции на Комитета на министрите към Съвета на Европа¹⁰, направени в рамките на

⁶ Доклад за напредъка на България, 2019 г. [COM(2019) 498], стр. 6.

⁷ Решение от 5 февруари 2010 г. на ЕСПЧ, „Колеви срещу България“, т. 121—127, 129, 135 и 136.

⁸ Независим анализ на структурния и функционален модел на Прокуратурата на Република България <https://mjs.bg/home/index/28646b0b-e3bf-4dbc-9338-369ba6a55c11>: „Считаме, че в името на това да се поддържа общественото доверие в прокуратурата на Република България, особено с оглед на безпокойството, породено от делото „Колеви“, е необходимо да се създаде прозрачна процедура, в случай че в бъдеще главен прокурор бъде обвинен по време на мандата си в извършването на тежко престъпно деяние. Предлагаме в случаите, когато има достоверни доказателства за такива деяния от страна на главния прокурор, в работата по казуса да участва независим и уважаван висш служител от системата на наказателното правосъдие. Поради това нашето предложение е отговорността за упражняването на надзор върху разследването на твърдения за тежки престъпни деяния, извършени от главния прокурор, да се възлага на независимо лице, заемащо висша длъжност в съдебната система извън системата на прокуратурата“.

⁹ Становище на Венецианската комисия (CDL-AD(2017)018, прието през октомври 2017 г.; Становище на Венецианската комисия (CDL-AD(2019)031-е) по измененията на НПК във връзка с разследването на главния прокурор прието на 6-7 декември 2019; Становище на Венецианската комисия (CDL-AD(2020)035-е) по проекта за нова Конституция от 11-12 декември 2020; Становище на Венецианската комисия, прието на 21-22 октомври 2022 г. (CDL-AD(2022)032).

¹⁰ Органът, натоварен пряко със задачата да контролира изпълнението на решенията на ЕСПЧ. Този орган е компетентен да прави оценка на предприетите от държавата мерки в изпълнение на решенията.

продължаващия над 10 години процес по наблюдение на изпълнението на осъдителното решение по делото „Колеви“. В приетите Междинна резолюция (CM/ResDH(2019)367) през декември 2019 г. и решения през септември 2020 г., март, ноември-декември 2021 г. и юни 2022 г. многократно се настоява за необходимостта от въвеждане на съдебен контрол върху отказите за образуване на досъдебно производство, а от властите се иска информация относно предприети други мерки по изпълнението на групите решения „С.З./Колеви“ и „Великова“¹¹. Що се отнася до решението по делото „Колеви“ Комитетът разглежда законопроектите от юни и декември 2019 г. и проекта за нова Конституция от 2020 г. и посочи различни недостатъци на предлаганите дотогава механизми. Комитетът постоянно призовава властите да приемат законодателни или, в случай че бъдат установени непреодолими конституционни пречки - конституционни изменения, които да отговорят изцяло на Междинна резолюция CM/ResDH(2019)367 и последващите решения, както и мерки за намаляване на влиянието на главния прокурор в новия Висш съдебен съвет, който би следвало да се конституира през 2022 г.

5. На своето заседание, проведено на 8 - 10 юни 2022 г., Комитетът на министрите на Съвета на Европа приветства ангажимента на властите да въведат съдебен контрол върху отказите за образуване на досъдебно производство и за пореден път призова необходимите законодателни изменения да бъдат приети без отлагане. Що се отнася до разследванията срещу главния прокурор и срещу неговите заместници, Комитетът отбелязва, че последните предложения от април 2022 г., включени в НПВУ¹², изглежда имат за цел да отговорят в максимална

¹¹ Дългогодишните препоръки на Комитета на министрите или искания за предоставяне на оценка за възможни мерки касаят следните основни въпроси: 1) въвеждане на съдебен контрол върху отказа на прокурора да образува наказателно производство; 2) засилване на съдебния контрол и гаранции по отношение на повдигането на обвинение; 3) ограничаване на връщането на делата на досъдебната фаза заради процесуални нарушения, възможност за разделяне на дело срещу множество обвиняеми на съдебната фаза, подобряване на съдържанието, разглеждането и изменението на обвинителния акт; 4) предвиждане на възможност за пострадалия да използва ускорителното средство и преди привличането на обвиняем; 5) подробни правила за възобновяване на наказателното производство от главния прокурор; 6) мерки, свързани с ефективното разследване на изнасилвания и престъпления срещу деца; 7) създаване на механизъм за търсене на отговорност на главния прокурор; 8) намаляване на влиянието на главния прокурор в новия Висш съдебен съвет и неговата прокурорска колегия, които ще бъдат избрани през 2022 г.

¹² В бележките към предходно решение на КМ от декември 2021 г. Секретариатът, който подпомага работата на КМ по изпълнение на решенията на ЕСПЧ, коментира подробно мерките, предвидени в първоначалната версия на Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България ("НПВУ"), представен на Европейската комисия на 15 октомври 2021 г., в контекста на изпълнението на групата С.З. /Колеви. Той посочи както положителните аспекти на плана, така и някои недостатъци на новите програмни предложения за общи мерки, например предложението прокурор от кариерата да

степен в рамките на съществуващата конституционна рамка на Междинна резолюция CM/ResDH(2019)367¹³ и на последващите решения на Комитета.

На заседанието си, проведено на 6 - 8 декември 2022 г., Комитетът на министрите прие ново решение¹⁴, с което приветства изготвения през ноември 2022 г. законопроект, в който се предлага важна, „дългоочаквана реформа“ на наказателнопроцесуалното право и гаранции за независимостта на разследванията, отнасящи се до главния прокурор или неговите заместници.¹⁵

Комитетът приветства няколко изменения, по-специално изменението, което се отнася до въвеждането на съдебен контрол върху прокурорските откази за образуване на досъдебно производство за определени категории престъпления, и прикани властите да пристъпят към тяхното приемане. Комитетът приветства и предложенията относно правилата за разследване срещу главния прокурор или неговите заместници, които като цяло изглежда отговарят в максимално възможна степен, в рамките на съществуващата конституционна рамка, на Междинната резолюция на Комитета от 2019 г. Той насърчи България да продължи да работи по тези важни промени, които наред с другото предвиждат: надзор върху разследването от страна на висшестоящ съдия,

осъществява разследването. Беше посочено, че макар мерките в НПВУ от 15 октомври 2021 г. да са насочени към подобряване на съществуващата уредба, те не отговарят изцяло на Междинна резолюция CM/ResDH(2019)367 и на последващите решения на Комитета на министрите и могат да се разглеждат единствено като първа стъпка към по-устойчиво и трайно решение. Притеснително е според Секретариата, че въпреки указанията на Комитета на министрите, не са предложени мерки за намаляване на влиянието на главния прокурор в новия ВСС, който ще бъде избран през 2022 г. Силното присъствие на прокурори в Пленума на ВСС прави много малко вероятно този орган някога да разреши временно отстраняване на главен прокурор, което може да направи процедурата практически неефективна. Проблематично е, че не е гарантирано участието на достатъчен брой независими разследващи, както и е спорно дали на практика новите програмни предложения биха могли да отговорят адекватно на рисковете, свързани с кариерата и отчетността на прокурора, който ще разследва главния прокурор. По отношение на последното опасение Секретариатът посочва, че ако този прокурор остане прокурор след приключване на разследването, за него съществува риск Прокурорската колегия на ВСС, доминирана от главния прокурор, да компрометира кариерното му развитие. Въпреки че възможността прокурорът да бъде преназначен за съдия е вид гаранция, този вариант трябва да държи сметка за въпроси като: i) промяната в кариерата може да е нежелана за някои прокурори, избрани на случаен принцип, което може да доведе до това те да проявят колебание да разследват главния прокурор; ii) ако няколко прокурори бъдат преназначени във високи по степен съдилища, без конкурс, това може да повдигне въпроси за баланса и доброто управление в съдебната система.

¹³ <https://rm.coe.int/interim-resolution-cmresdh-2019-367-bgr/1680a4babc>.

¹⁴ <https://rm.coe.int/bgr-cm-notes-1451-h46-09-reve-bg-2022-12-05-docx/1680a9571d> - неофициален превод на решението; [https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=CM/Del/Dec\(2022\)1451/H46-9E](https://hudoc.exec.coe.int/eng/?i=CM/Del/Dec(2022)1451/H46-9E) - текст на решението на английски език.

¹⁵ Прессъобщение на Съвета на Европа <https://www.coe.int/en/web/execution/-/bulgaria-elaborates-a-long-awaited-reform-to-ensure-effective-investigations-including-against-a-chief-prosecutor>

назначен за *ad hoc* прокурор; правила, задължаващи парламента да не избира прокурори за членове на Висшия съдебен съвет (ВСС); нови правила за временно отстраняване и освобождаване от длъжност на главния прокурор, въз основа на препоръките на Венецианската комисия, за да се намали влиянието му върху ВСС.

До този момент Комитетът на министрите последователно е изразявал съмнения относно всички предложени до момента механизми, които предвиждат назначаване на прокурор от кариерата за разследващ, независимо от това какви ще са гаранциите за неговата независимост и за самия него след приключване на наказателния процес срещу главния прокурор. Подобни съмнения са изразени и в докладите на Венецианската комисия¹⁶, както и в независимия технически анализ на структурния и функционален модел на Прокуратурата на Република България, където беше направено предложение за водещ разследването да бъде посочено лице извън системата на прокуратурата. В рамките на обсъжданията с представители на Отдела за изпълнение на решенията на ЕСПЧ, както и с национални експерти хипотезата на назначаване на следовател за водещ разследването по дела срещу главния прокурор също е отхвърлена като неотговаряща на изискванията за независимост дори в случай че посредством законодателни реформи следствието бъде поставено извън йерархичния контрол на главния прокурор, поради това, че подобна реформа не би отстранила всички рискове за независимостта.¹⁷ Настоящият законопроект е съобразен с тези критични бележки.

III. МЕРКИ ЗА ПО-ЕФЕКТИВНО НАКАЗАТЕЛНО ПРОИЗВОДСТВО

Във връзка с гореизложеното пострадалият трябва да разполага с достатъчно възможности за участие в наказателния процес с цел защита на фундаментални права, като правото на живот и телесната

¹⁶ Виж пар 63 от Становището на ВК от 6-7 декември 2019 г., в който, доколкото се обсъжда възможността прокурор да бъде назначен за водещ в такива случаи, се посочва, че той трябва да бъде или в края на кариерата си, или пенсиониран.

¹⁷ През септември 2020 г. Комитетът на министрите е уточнил, че следва да се гарантира че „членовете на Висшия съдебен съвет, свързани [професионално] с прокуратурата (или всеки други възможен заместващ орган, в който главен прокурор има подобно влияние) и главният прокурор не играят решаваща роля при назначаването, отчетността или кариерата на който и да е прокурор или следовател, отговорен за разследване на главен прокурор или високопоставени служители, по-специално прокурори, близки до него или нея, и че главният прокурор е изключен от всякакво пряко или непряко ръководство на такъв прокурор или следовател и не осъществява надзор над някоя от неговите или нейните дейности“.

неприкосновеност. Първата основна част от предложенията в настоящия законопроект касае именно въвеждане на допълнителни гаранции за защита на тези права на пострадалите. Усъвършенства се и се обособява уредбата на ощетеното юридическо лице. С цел борба с корупционните практики и осигуряване на благоприятна икономическа среда се въвежда фигурата на лицето, направило съобщение за извършено престъпление, като субект в досъдебното производство макар и в ограничени хипотези – при липса на пострадал или негови наследници, или ощетено юридическо лице. Лицето, направило съобщението за извършено престъпление, е израз на гражданското начало в досъдебното производство и е предпоставка за засилен обществен контрол при разследването на корупционни престъпления и изобщо на престъпления, при които липсва конкретно лице, претърпяло вреди от престъпния акт. Тази фигура ще подпомогне и осъществяването на реформите в НПВУ, чиято основна цел е да възстанови потенциала за растеж на българската икономика и да осигури нейната устойчивост на негативни външни въздействия, включително престъпни посегателства.

По-конкретно промените са следните:

1. Изменения и допълнения в глава осма на НПК - предложение за изменение на чл. 75 и създаване на нов чл. 75а.

Измененията в глава осма на Наказателно-процесуалния кодекс целят по-пълна и прецизна уредба на фигурата на пострадалия от престъпление и преодоляване на фрагментарността при уреждане на фигурата на ощетеното юридическо лице, така че то да заеме полагащото му се място заедно с пострадалия в досъдебното производство.

В чл. 75 се включва изрично правото на пострадалия да иска ускоряване и на фазата на досъдебното производство в предвидените случаи. Разпоредбата на чл. 75, ал. 3 в новопредложената ѝ редакция отразява и отдавна достигнатото в съдебната практика становище, че изричното искане на пострадалия да участва в досъдебното производство е предпоставка за упражняване, а не за възникване, на правата му, както гласи досегашната формулировка.

Ощетеното юридическо лице получава с настоящите изменения и допълнения цялостна уредба. Тази фигура е отдавна позната на

българския наказателен процес и положително оценена от правната доктрина¹⁸. В този смисъл изричното ѝ дефиниране, разширяването на кръга на правата ѝ с възможности да участва по-активно в досъдебното производство, както и по-ясното ѝ обособяване като субект на наказателния процес е стъпка, неразривно свързана с общата цел на настоящия законопроект да засили ролята на гражданите и на юридическите лица, засегнати от престъпни прояви, като „двигател“ на процеса, действащ в сътрудничество с компетентните органи. Сходно на пострадалия-физическо лице, на ощетеното юридическо лице се дава право на информация, право да обжалва актовете, водещи до преграждане хода на досъдебното производство, и право да иска ускоряване на досъдебното производство. По отношение на упражняването на правата на ощетеното юридическо лице е възприето вече съществуващото относно пострадалите и усъвършенствано с настоящите изменения и допълнения решение, възприети са и разширяващите се възможности на електронното правосъдие. В допълнение, юридическите лица посочват адреса на управление и седалище в Търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел и уведомяването им не би следвало да представлява сложност и да води до забавяне на процеса.

Ролята на пострадалия и на ощетеното юридическо лице преди образуване на досъдебно производство, в частност възможността да обжалва отказите за образуване на досъдебно производство, е уредена отделно в чл. 213 от НПК. Това е така, защото разпоредбите на чл. 75 и 75а уреждат правата на пострадалия и на ощетеното юридическо лице във вече образувано досъдебно производство.

2. Разширяване на процесуалните права на лицето, направило съобщение за извършено престъпление. Разширяване на хипотезите на назначаване на особен представител.

Лицето, направило съобщение за извършено престъпление, не е принципно нова за българския наказателен процес фигура (вж чл. 209 от НПК). Към момента по силата на чл. 213 от НПК то бива уведомявано за отказа на прокурора да образува досъдебно производство, като може да

¹⁸ Виж Чинова М. „Досъдебното производство“, Сиела, 2013 г., стр. 125.

го обжалва пред по-горестоящата прокуратура. С настоящия законопроект се дават повече права на това лице с цел по-ефективна борба с корупционни практики и преодоляване на случаите, когато според доктрината и съдебната практика не може да се конституира пострадал или оцетено юридическо лице.

С въвеждането на тази фигура в новата глава девета „а“ законодателят не поставя под съмнение ефективността на разследващите органи и прокурора. Въвеждането обаче на форма на обществен контрол е наложително в правовата държава и се препоръчва и от Комитета на министрите. Например в т. 34 от Препоръка № 19/2000 г. на Комитета на министрите към Съвета на Европа за ролята на прокуратурата в системата на наказателното правосъдие се препоръчва въвеждане на възможност за оспорване на решението на прокурора да не повдигне обвинение, което може да се постигне или чрез съдебен контрол върху това решение, или алтернативно чрез възможност за повдигане на частно обвинение. Правото на жалба според обяснителните бележки към Препоръката следва да принадлежи не само на пострадалия, но и на по-широк кръг субекти, например на лицето, дало информацията за престъплението на властите¹⁹.

След образуване на досъдебно производство и за да не се попречи на хода му поради намеса на множество субекти, участието на лицето, направило съобщението за извършено престъпление, е ограничено до хипотезата, в която не може да се конституира пострадал или оцетено юридическо лице. Това е необходимо особено в случаите, в които макар да няма пострадал или оцетено юридическо лице, са нанесени материални и нематериални вреди, свързани с по-широк обществен интерес. На лицето, направило съобщението, се дават права, сравнително успоредизирани с тези на пострадалия и оцетеното юридическо лице, с оглед на това, че то в известна степен изпълнява тяхната традиционна роля в процеса. Надлежно е отчетено обстоятелството, че лицето, направило съобщение, може да бъде както физическо, така и юридическо, съответно да има персонален състав, който би имал, например, право на защита за своята сигурност.

¹⁹ „По този начин Комитетът желае да признае не само правата на жертвите, но и правата на „заинтересовани страни с признат или идентифицируем статут“, например лице, което е подало сигнал пред съдебен орган (при определени условия) или оправомощени сдружения, или на което е разрешено при изключителни обстоятелства да защитава област от обществен интерес“.

Чрез изменения в чл. 118 се дава изрична възможност лицето, направило съобщение, да може да участва в процеса и като свидетел с оглед на ключовата му роля при изясняването на фактическата обстановка относно твърдяното престъпление. Лицето, направило съобщението, ще има достъп до материалите от предварителната проверка, за да може ефективно да обжалва отказа за образуване. Достъп до материалите от разследването ще му се дава само по преценка на прокурора, тъй като материалите могат да съдържат защитена информация.

Ролята на лицето, направило съобщението, преди образуването на досъдебното производство, в частност възможността да обжалва отказ за образуване на досъдебно производство, е предмет на отделна уредба в чл. 213. Разпоредбите на предложената нова глава девета „а“ касаят правата на лицето във вече образувано досъдебно производство.

В заключение, така предвиденият нов субект на досъдебното производство ще има особено важно значение при престъпления, засягащи преобладаващ обществен интерес в стопанската и публичната сфера, и ще стимулира ефективното развитие на наказателния процес по такъв тип престъпления.

За защитата на извънредно уязвими пострадали - в случаите, когато пострадали малолетни и непълнолетни нямат родители, настойници, попечители или близки роднини, и/или техните интереси са противоречиви, или същите не изпълняват своите задължения по Семейния кодекс²⁰ – бе избрана като разрешение нововъведена хипотеза, предвидена с допълнение на чл. 101 от НПК, за назначаване на особен представител - адвокат в случаите на малолетни или непълнолетни лица, когато техните родители, настойници или попечители са се дезинтересирали. Въвеждането на възможност за назначаване на такъв особен представител е подходяща обща мярка по изпълнение на решението на ЕСПЧ по делото „Ненчева срещу България“. Тя гарантира в подобни случаи по-адекватна защита на пострадали от престъпления деца в съответствие и с българската правна традиция досега,

²⁰ Втората хипотеза е важна с оглед изпълнението на решението на ЕСПЧ по делото *Ненчева срещу България*. Делото засяга смъртта на 15 деца и младежи между 15.12.1996 г. и 14.03.1997 г. в дом за деца с умствени увреждания в с. Джурково. По това време условията в дома са много лоши. ЕСПЧ намира, че властите, с изключение на служителите в дома, не са предприели бързи, конкретни и достатъчни мерки, за да предотвратят смъртта, макар че са знаели, че има реален риск за децата. ЕСПЧ намира също така, че разследването не е било достатъчно ефективно и не е отговорило на изискването за добросъвестност и бързина. Съдът намира, че има нарушение на чл. 2 поради това, че властите не са защитили правото на живот на децата и не са провели ефективно разследване.

осигурявайки квалифициран юрист – адвокат, чрез разширяване на хипотезите на особено представителство. В чл. 101 се добавя и хипотезата, в която, когато е подадено съобщение за извършено престъпление спрямо лице, което не може да защити своите права и законни интереси поради безпомощно състояние или зависимост от извършителя, прокурорът му назначава особен представител – адвокат, преди да образува досъдебно производство или да постанови отказ за образуване на досъдебно производство.

3. Съдебен контрол на постановлението за отказ за образуване на наказателно производство

Въпросът за засиления съдебен контрол в началната фаза на процеса и по-конкретно - обжалването на постановлението за отказ да се образува наказателно производство, е дискутиран от години. Такъв контрол се препоръчва последователно в редица решения и междинни резолюции²¹ на Комитета на министрите. Наличието на съдебен контрол „на входа“ на процеса е важна гаранция за ефективната защита на пострадалите от престъпления. Съществуват две основни възражения срещу въвеждането на съдебен контрол. Първото е, че това ще накърни конституционната роля на прокурора като „господар на досъдебното производство“, а второто – че националният съд ще бъде претоварен с жалби.

На първото възражение могат да се противопоставят редица аргументи. На първо място, Конституцията говори за правомощието на прокурора да „ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане“ и да „привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер“. Няма разпоредба, която да предвижда изключително правомощие на прокурора да образува наказателно производство. В допълнение, съгласно чл. 212, ал. 2 от НПК в определени хипотези наказателното производство може да бъде образувано и с първото действие по разследването, следователно няма пряка връзка или зависимост между вътрешното убеждение на прокурора и образуването. На второ място, в правовата държава съдебният контрол

²¹ Виж, наред с другите, междинна резолюция на КМ от м. декември 2019 г. <https://rm.coe.int/bgr-s-z-kolevi-notes-dec-2019-translation-into-bgr/1680993a36>.

е най-важната гаранция за законността и правата на гражданите. Съдът функционира на базата на принципите за независимост, безпристрастност, липса на йерархичен контрол, публичност и състезателност. Поради това въвеждането на съдебен контрол за законност на входа на наказателния процес е още една гаранция за правата на гражданите и за обществения интерес от провеждане на наказателното производство.

Предвид традиционното възприемане на конституционните текстове като предвиждащи монопол на прокурора върху обвинителната функция, ефективно решение се явява използването на формулировката от съдебния контрол върху прекратяването на наказателното производство: „връща на прокурора със задължителни указания относно прилагането на закона“. По този начин пределите на съдебен контрол ще са в съответствие и с решение на Конституционния съд № 1 от 1999 г., в което е прието, че съдебният контрол при прекратяването на производството от прокурора не е несъвместим с основния закон, защото с него не се заместват основните правомощия на прокурора по привличането към наказателна отговорност. Както посочва и правната доктрина, „подобно разрешение не би било в противоречие с чл. 127, т. 3 от Конституцията, според който прокуратурата привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления. При въвеждане на съдебен контрол върху отказите всъщност не се отнемат правомощия на прокуратурата. От друга страна, ако образуването на досъдебно производство беше изключително правомощие на прокуратурата, нямаше да съществуват разпоредби като чл. 212, ал. 2 или чл. 356 от НПК. Не може да се отрече, че отказът да се образува досъдебно производство е пряко свързан с конституционното правомощие на прокуратурата да привлича лицата към наказателна отговорност, но „никоя държавна власт в една правова държава не може да действа като абсолютна власт, недосегаема от нищо и от никого и неконтролирана от никоя друга държавна власт“.²²

В допълнение и съгласно Решение № 1 от 1999 на Конституционния съд именно съдилищата осъществяват правораздаването, а прокуратурата е само едната страна по спора. Фактът, че и понастоящем по-горният прокурор се произнася по отказа, означава, че всъщност е налице именно правен спор.

²² Виж Чинова М. „Досъдебното производство“, Сиела, 2013 г., стр. 94.

Второто възражение е по-скоро от практически характер. Видно от годишния доклад на Прокуратурата на Република България за постановените и обжалваните по реда на вътрешноинстанционния контрол откази за образуване на досъдебно производство в периода от 2019 до 2021 г. при постановени откази от порядъка на малко над 120 000 годишно, обжалваните пред горестоящи прокуратури постановления за отказ варират между 7000 – 8000 годишно. При въвеждане на съдебен контрол, който се явява следваща стъпка на запазения на едно ниво вътрешноинституционален контрол, дори и при очаквано увеличаване на броя на жалбите с оглед на нововъведения достъп до съд, не може разумно да се очаква, че съдът ще бъде изправен пред непосилно увеличаване на натовареността. Съдебният контрол се явява допълнителна гаранция, която надгражда вътрешния контрол в рамките на Прокуратурата на Република България, а не го замества. Вътрешноинстанционният контрол е задължителен етап преди обжалването пред съд с цел пълно прилагане на съществуващите контролни механизми в самата йерархична структура на Прокуратурата, за да се даде възможност на горестоящата прокуратура да направи още една преценка на необходимостта от образуване на наказателно производство на базата на аргументите на жалбоподателя. Постановлението подлежи на обжалване пред съд, който съответства на прокуратурата, направила първоначалния отказ.

С оглед на избягване на риска да се претоварят първоинстанционните съдилища с дела, на този етап законопроектът предвижда, че на съдебен контрол ще подлежат отказите за образуване на досъдебно производство за тежко престъпление по смисъла на чл. 93, т. 7 от НК. Посочени са и други, конкретно изброени престъпления, с извършването на които могат да се засегнат основни права по Конвенцията (убийства, телесни повреди, сексуални посегателства, експлоатация на уязвими лица, престъпления от омраза и др.), което отговаря на целите на законопроекта – по-висока защита на правата на българските граждани, включително на уязвими лица, и подобряване на международната репутация на държавата. В законопроекта са включени и определен кръг корупционни престъпления, които не са определени като тежки, но чието включване е важно с оглед на изискванията по НПВУ за повишени гаранции в борбата срещу корупцията. Ефективното разследване на някои от включените престъпления, като престъпления срещу политическите права на гражданите, е гаранция за демокрацията и

правовия ред и съответно съдебният контрол на входа на процеса се простира и върху тях.

Съдът разглежда обосноваването и законосъобразността на постановлението за отказ по подобие на прегледа на постановлението за прекратяване по чл. 243 от НПК. Това производство е симетрично на производството по обжалване на постановленията за прекратяване на наказателното производство с изключение на това, че при жалба срещу отказа вътрешният контрол в рамките на Прокуратурата остава.

За съдебния контрол на постановлението за отказ са предвидени кратки срокове, както и възможност при новооткрити от прокурора или от прокурор от по-горестоящата прокуратура обстоятелства да се образува досъдебно производство. Целта на това разрешение е при потвърдено от съд постановление за отказ да не се прегражда пътят към образуване на досъдебно производство при констатиране на нови обстоятелства и без да се налага провеждане на изрична процедура по обезсилване на съдебния акт. Достъп до съдебния контрол срещу отказ да се образува досъдебно производство се предоставя на всички лица, които според чл. 213 от НПК се уведомяват за този отказ. Целта е да се осигури възможност за ефективно упражняване на правото на жалба.

4. Отмяна на постановление за прекратяване на наказателното производство от прокурора

Настоящият законопроект предлага усъвършенстване на разпоредбите за отмяна на постановлението за прекратяване на наказателното производство от прокурора и въвеждане на ясни правила за отмяна от главния прокурор в изрично изброените случаи в новосъздадения чл. 243а от НПК.

Към момента по силата на чл. 243, ал. 10 от НПК главният прокурор може да отмени постановлението за прекратяване „в изключителни случаи“, което е предпоставка за неяснота в прилагането на разпоредбата и несигурност в правното положение на обвиняемите. С настоящите изменения и допълнения се предлага уредба на изрични основания за отмяна, които представляват прецизиран, с оглед на контекста, вариант на основанията за възобновяване на наказателните дела по чл. 422 от НПК: установяване на неистински доказателства, престъпление от страна на прокурор или разследващ орган във връзка с

участието в наказателното производство, неизвестни на прокурора обстоятелства или доказателства от съществено значение за делото, решение на ЕСПЧ за нарушение на Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи във връзка със съответното производство. Така извънредната понастоящем намеса на главния прокурор в правната сфера на обвиняемите в бъдеще ще почива на ясно дефинирани, изрични и утвърдени в съдебната практика основания, което ще даде решителни гаранции за спазването на правата на лицата, обвинени в извършване на престъпления, и така ще осигури по-висок стандарт за спазването на правата на всички участници в процеса.

Измененията в тази част удовлетворяват стандартите по Конвенцията и в частност - констатациите по делото *„Филева срещу България“*, решение на ЕСПЧ от 3 юли 2012 г.²³ Аналогични констатации се съдържат и в независимия анализ на структурния и функционалния модел на прокуратурата на Република България. В анализа се посочва, че „възможността за спиране и възобновяване на дела при липса на нови доказателства или обстоятелства също може да доведе до злоупотреба с процеса“ и че са „необходими допълнителни гаранции срещу такива действия на прокуратурата, за да бъдат предотвратени евентуални злоупотреби от нейна страна, както и „механизъм за ефективен и адекватен съдебен контрол, който е в съответствие с правната уредба на българското наказателно производство“.

5. Разделяне на делото в съдебна фаза

Необходимостта от въвеждане на възможност за разделяне на делото в съдебна фаза произтича от осъдителни решения на Европейския съд, например *„Васил Христов срещу България“*, където властите

²³ Делото касае нарушаване на правото на жалбоподателката на достъп до съд в контекста на гражданско производство за вреди против прокуратурата, на основание това, че образуваното срещу нея наказателно производство било прекратено от прокурора. Девет месеца по-късно горестоящият прокурор отменя постановлението за прекратяване, в резултат на което съдът не може да се произнесе по предявения от нея иск. Съдът отбелязва, че възможността за възобновяване на наказателното производство сама по себе си не е проблематична. Въпреки това Съдът счита, че дискреционната власт на прокуратурата при липсата на процесуални гаранции ѝ е дала възможност като ответник по иска за вреди да влияе едностранно на обхвата и изхода на производството (нарушение на чл. 6 § 1).

установяват само част от нападателите срещу жалбоподателя, както и решението „С.З. срещу България“, където част от подсъдимите също са отсъствали от значителен брой заседания, което е довело до значителна продължителност на съдебната фаза на производството и прекратяване на наказателното производство срещу някои подсъдими поради изтекла абсолютна давност.

Измененията и допълненията, свързани с разделянето на делото в съдебна фаза, почиват както на установените в горепосочените решения на ЕСПЧ нарушения на Конвенцията, така и на чисто практически трудности в съдебната фаза на процеса, споделяни от практикуващи юристи. Въпросът, дали са налице основания за разделяне на делото, следва да се обсъди в рамките на разпоредителното заседание, а съдът да може да се произнесе с определение, в което да отдели материалите за неиздирените или неявилите се без уважителни причини подсъдими, за които не е приложим чл. 269, както и за подсъдим, изпаднал в краткотрайно разстройство на съзнанието, което изключва вменяемостта, или с друго тежко заболяване, пречатващо провеждането на наказателното производство, в отделно дело, което да се разпредели на нов съдебен състав. Той от своя страна или по искане на някоя от страните би следвало да може, по своя преценка, да обедини делата по реда на чл. 41 от Кодекса при поява на първоначално неявили се подсъдим или при подобряване на здравословното състояние на подсъдим, тъй като основанието за разделянето ще бъде на практика отпаднало. По този начин отсъствието на подсъдим по делото няма да е пречка то да продължи срещу останалите подсъдими, което ще гарантира ефективността на процеса и защита на правата на пострадалите.

Сходна възможност съществува и сега, предвидена при споразумението. Разделянето на обвинението добавя някаква степен на сложност, но не нарушава рамката му, определена от прокуратурата. Действително пострадалите ще бъдат разпитвани и по двете дела с оглед на принципа на непосредственост. Въпреки това техните права биха били по-добре защитени, отколкото в случай на безсрочно спиране и изтичане на погасителна давност.

6. Промени в чл. 250

Предложените изменения и допълнения в чл. 250 от НПК представляват връщане към отдавна утвърдено, но изоставено, в българското наказателно производство решение съдът да прекратява наказателното производство, когато деянието, описано в обвинителния акт или в тъжбата, не съставлява престъпление. Новата разпоредба не представлява недопустима съдебна намеса в обвинителната функция, а допълнителна възможност за съда да контролира качеството на обвинителния акт или тъжбата и по същество да предотврати развитието на дълъг и скъпоструващ наказателен процес при изначално несъставомерни обвинения.

Изключителната конституционна компетентност на прокуратурата да преценява кои лица ще привлича към наказателна отговорност в качеството на обвиняеми (чл. 127, т. 3 Конституцията) може да създаде предпоставки за властова злоупотреба, което може да компрометира справедливостта на наказателния процес и да внесе дисбаланс в конституционния модел на разделение на властите. Критика на липсата на съдебен контрол върху правомощията на прокуратурата да повдига обвинения се съдържа и в редица осъдителни решения на Европейския съд за правата на човека (по делата „Асенов“, „Илийков“ и др.).

Поради това следва да се оптимизира правораздавателната дейност, като се допусне провеждане на съдебно следствие само по годни да получат осъдителна присъда обвинения, т.е. по такива, които, ако бъдат доказани, водят до реализиране на наказателната отговорност на подсъдимия. С предложеното правомощие на съдията-докладчик, на първия стадий в съдебната фаза на наказателния процес се предвижда възможност за преустановяване на разглеждането на изначално неоснователни обвинения за несъставомерни деяния. На практика така се въвежда първото правомощие по съдебен контрол върху суверенната власт на прокурора да повдига обвинения, което може да доведе до прекратяване на наказателното производство. Проверката на съдията-докладчик се изчерпва с обсъждане на материалноправното значение на твърденията, изложени в обвинителния акт, без да се преценява тяхната обоснованост и да се анализира доказателственият материал. Ако фактическите твърдения в обвинителния акт не сочат на престъпление, производството следва да бъде прекратено.

По този начин се предотвратява разглеждането на дела по обвинения за изначално несъставомерни деяния, което съответства на целите и задачите на наказателния процес и гарантира разглеждането на

наказателните дела в разумен срок. Гарантира се и правото на гражданите да не бъдат подлагани на наказателно преследване по обвинителен акт с обвинения за несъставомерни деяния.

От своя страна и като се има предвид, че основният фокус на законопроекта е да се гарантират правата на пострадалото лице, в чл. 4 на чл. 250 е предвиден съдебен контрол върху определението на съда за прекратяване на наказателното производство.

7. Промени в чл. 198 от НПК

В чл. 198 от НПК се урежда възможността за разгласяване на материалите по делото във фазата на досъдебното производство. Този текст изцяло възпроизвежда текста на чл. 179 от отменения Наказателно-процесуален кодекс, приет през 1974 г., без да го развива с оглед на промените обществени отношения през последните 30 години.

Правната уредба на възможността за разгласяване на материалите в досъдебното производство се съсредоточава в разрешителния режим на това разгласяване, като не съдържа изисквания нито относно основанията за неговото допускане, нито относно възможностите за защита на засегнатите лица. Това води и до съществени нарушения и на европейското законодателство и по-конкретно на Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство.

Това налага изменения на действащата уредба, като се въведат ясни гаранции, че материалите при досъдебното производство ще бъдат разгласявани при пълно съобразяване на презумпцията за невиновност, както и възможност за оповестяване на тази информация, когато е налице надделяващ обществен интерес и съдебен контрол с цел гарантиране на законосъобразното прилагане на тази процедура.

Промените в тази разпоредба са резултат на множество осъдителни решения срещу България²⁴, в които Съдът установява

²⁴ Виж напр. делата „Баневи срещу България“ (жалба № 25658/19), Лолов и др. срещу България, реш. от 21/02/2019, жалба № 6123/11, Масларова срещу България, реш. от 31/01/2019, жалба № 26966/10, Попови срещу България, реш. от 09/06/2016, жалба №

нарушение на чл. 6, ал. 2 от Конвенцията. С предложените допълнения се засилват правните гаранции за защита на засегнатите лица. Въвежда се и възможност за засегнатото лице да поиска от съда да установи нарушението на презумпцията за невиновност чрез разгласяване на материали от досъдебното производство или чрез публично изявление на орган на досъдебното производство. Предлага се и съответно изменение в Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, с което се регламентира възможността на засегнатото лице да търси обезщетение, когато е установено нарушение на презумпцията за невиновност, по посочения ред. Тази уредба на практика създава ефективно средство за защита срещу нарушаване на презумпцията за невиновност по смисъла на чл. 6, ал. 2 и чл. 13 от Конвенцията.

8. Други промени

Предлагат се и промени в правната уредба на наказателните производства за престъпления, които се преследват по тѣжба на пострадалия, като още една гаранция за охраняване на техните права при преследване и наказване на този немалък кръг деяния. Тя следва да отчита съществената разлика между тях и наказателните производства, които започват по инициатива на органите на досъдебното производство, с оглед на това, че пострадалите граждани не разполагат с институционалния капацитет на прокуратурата, нито по презумпция имат правни познания. Тази особеност налага процесуалните правила за повдигане на обвинението по тѣжба на пострадалия да отчитат основното положение, че в тежест на гражданите, пострадали от престъпления, които се преследват по тяхна тѣжба, е процесуалното задължение да изложат фактите на престъпното посегателство, а правомощие на съда е „да им даде“ правото, т.е. да посочи правната квалификация на фактите с разпореждането си за даване ход на тѣжбата. Обвинението е съвкупност от факти и право, поради което повдигането му по този вид дела е фактически състав, който приключва с разпореждането на съдията-докладчик. За да осигури едновременно ефективен достѣп до съд на

39651/11, Алексей Петров срещу България, реш. от 31/03/2016, жалба № 30336/10, Петров и Иванова срещу България, реш. от 31/03/2016, жалба № 45773/10, Стоянов и др. срещу България, реш. от 31/05/2016, жалба № 55388/10, Славов и др. срещу България, реш. от 120/11/2015, жалба № 58500/10, Тони Костадинов срещу България, реш. от 27/01/2015, жалба № 37124/10, Гуцанови срещу България, реш. от 15/10/2013 жалба № 34523/10

пострадалия и пълноценна възможност за защита на подсъдимия, законът следва изрично да предвижда правомощието на съдията-докладчик да определи правната квалификация на престъплението, което се съдържа в тѣжбата. В този смисъл е предложението за изменение на чл. 252, ал. 4 от НПК. Изменението се налага и поради факта, че е налице противоречива съдебна практика по отношение на обхвата на правомощията на съдията-докладчик при разглеждане на дело за престѣпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия.

След като има процесуалното задѣлжение да предаде на съд само лицето, обвинено в престѣпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия, съдията-докладчик е овластен, в зависимост от резултатите от проверката на редовността на тѣжбата в частта относно данните за престѣплението, да ѝ даде ход или да прекрати наказателното производство. С изменението на НПК, влязло в сила на 5 ноември 2017 г., беше отменена разпоредбата на чл. 250, ал. 1, т. 2 от НПК, с което неоправдано беше игнорирана разликата между обвинителния акт, изготвен от професионален участник в наказателния процес с юридическо образование, и тѣжбата на частни лица. Това създаде опасност от съдебна практика, която да допуска разглеждане на наказателни дела по тѣжби, в които изобщо не се сочат факти за престѣпление, в частност такова, което се преследва по тѣжба на пострадалия. Естеството на проверката на съдържанието на тѣжбата по чл. 81 от НПК обаче несъмнено включва оценка на твърденията в тѣжбата по същество, доколкото предпоставя съотнасяне на фактите към материалния закон. Предложението за изменение на чл. 250, ал. 1 от НПК в частта му относно тѣжбата цели оптимизиране на правораздавателната дейност чрез фокусиране на съдебния процес върху дейността по доказване на обвинения, които, ако бъдат обосновани в хода на съдебното следствие, обективно могат да ангажират наказателната отговорност на подсъдимия. Така се дава адекватна защита на гражданите, които излагат твърдения, че са пострадали от престѣпление, което се преследва по тѣжба на пострадалия. Гарантира се и правото на гражданите да не бъдат подлагани на наказателно преследване по тѣжба с изначално негодни обвинения за несъставомерни деяния.

Предложенията за изменение на чл. 250, ал. 3 и 4 от НПК целят да отстранят и една неточност в правната уредба. Досегашните редакции на закона предпоставят, че фигурата на подсъдимия е възникнала, преди да бъде повдигнато и предявено надлежно обвинение. Повдигането на

обвинението за престъпления, които се преследват по тѣжба на пострадалия, приключва с разпореждането на съдията-докладчик, с което се дава ход на тѣжбата и се определя правната квалификация на престъплението, предмет на разглеждане. В този смисъл не може да бъде връчен препис от разпореждането за прекратяване на наказателното производство поради нередовна тѣжба на подсъдим, тъй като такъв субект на процеса все още не е възникнал. Изтъкнатата особеност обуславя и реда, по който следва да бъде разглеждана жалбата на тѣжителя срещу постановлението за прекратяване на наказателното производство – по реда на глава двадесет и втора на НПК, тъй като в производството липсват две насрещни страни с противостоящи тези, които да изискват изслушването им в открито съдебно заседание.

Предвижда се нова възможност - чл. 375а, за сключване на споразумение и когато виновният следва да бъде освободен от наказателна отговорност и да му бъде наложено административно наказание. В тези случаи споразумението няма да има характер на влязла в сила присъда, а на решение за освобождаване от наказателна отговорност, и с него страните ще уговорят административното наказание, което следва да бъде наложено, със съответна възможност за налагане на глоба под минималния размер, както и за неналагане на кумулативно предвидено наказание. Целта е да се стимулира по-бързото приключване на тези досъдебни производства.

Промените в разпоредбите на чл. 416 и 417 от НПК предвиждат въвеждане на нови форми на съдебен контрол при изпълнение на наказанията, по-конкретно с цел избягване на нарушения на правото на свобода. В едната хипотеза се дава възможност за оспорване пред съд на законността на действията по привеждане на наказанието в изпълнение, например когато осъденият счита, че е изтекла изпълнителната давност. В другата хипотеза се въвежда съдебен контрол върху прокурорското решение дали и какъв срок на предварително задържане или изтърпяване на мярка за неотклонение „домашен арест“ следва да бъдат приспаднати при изпълнение на наказанието. Промяната е в изпълнение на две решения на ЕСПЧ (*„Стоичков срещу България“* и *„Светослав Димитров срещу България“*).

9. Изменения в Наказателния кодекс

Предложенията за допълнение на Наказателния кодекс (НК) са свързани с необходимостта да бъде криминализирано деянието „изтезание“ в съответствие с изискванията на Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание (КПИДФЖНУОН) (ратифицирана ДВ, бр. 80 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 19 от 1995 г.). Въпреки многократните препоръки на Комитета срещу изтезанията „изтезанието“ все още не е криминализирано като отделно престъпление и елементи от този отдавна утвърден в международната практика престъпен състав продължават да се преследват по различни членове на НК. Съгласно чл. 12 от Конвенцията всяка държава – страна по конвенцията, осигурява бързо и безпристрастно разследване от страна на компетентните си органи на всички случаи, когато има достатъчно основания да се предполага, че на територия под нейна юрисдикция е било извършено изтезание.

Във връзка с това се предлага създаването на чл. 144б от НК, който се обособява като самостоятелен състав на престъпление и включва елементи, посочени в чл. 1 от КПИДФЖНУОН.

Необходимостта от въвеждането на състав на изтезанието произтича и от осъдителната практика на ЕСПЧ (виж например решението по делото *„Мюмюн срещу България“*) и е многократно повтаряна препоръка на Комитета на министрите по изпълнението на групата дела *„Великова срещу България“*.

Предвиждат се и по-тежко наказуеми състави на престъпленията убийство и телесни повреди, когато те са извършени по подбуди, свързани със сексуалната ориентация на пострадалия.²⁵ Сексуалната ориентация се допълва като признак и в съставите на престъпленията против равенството на гражданите по чл. 162 и 163 от НК.

IV. МЕХАНИЗЪМ ЗА ТЪРСЕНЕ НА ОТГОВОРНОСТ НА ГЛАВНИЯ ПРОКУРОР

1. Назначаване на прокурор по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор или от негов заместник

²⁵ Виж решението по делото *Стоянова срещу България*, цитирано по-горе [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:\[%2256070/18%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2256070/18%22]})

За осигуряване провеждането на независимо разследване срещу главния прокурор или срещу негов заместник със законопроекта се предлага в случаите, когато е налице законен повод по чл. 208 от НПК, или в случаите на чл. 212, ал. 2 от НПК за започване на разследване срещу главния прокурор или срещу негов заместник, материалите да се изпращат на ръководителя на наказателната колегия на Върховния касационен съд.

След постъпването на материалите във ВКС образуваната преписка ще се разпределя незабавно на съдия, определен на случаен принцип, който се назначава от прокурорската колегия на ВСС на длъжност прокурор във Върховната касационна прокуратура по ред, предвиден в Закона за съдебната власт, за да се отговори на конституционното изискване наказателното преследване да се провежда от прокурор.

Предлаганото законодателно решение съответства на препоръките, изразени от редица международни партньори, разследващият главния прокурор да не произхожда от съществуващата институционална структура на Прокуратурата.

Тази процедура е в съответствие и с чл. 133 от Конституцията на Република България (Конституцията), където ясно е казано, че условията и редът за назначаването и освобождаването на прокурорите се уреждат със закон, а в чл. 130а, ал. 5, т. 1 от Конституцията е предвидено, че прокурорската колегия на ВСС назначава прокурорите.

Законопроектът създава гаранции, че всеки законен повод срещу главния прокурор или негов заместник ще бъде проверен обективно и решен в зависимост от изложените факти. Когато съобщението по чл. 209 от НПК не съдържа данни за извършено престъпление или от данните не могат да се направят никакви изводи, ръководителят на наказателната колегия на Върховния касационен съд изпраща съобщението на Софийската градска прокуратура за произнасяне по общия ред. В случай че в шестмесечен срок от законния повод възникнат и други законни поводи за образуване на досъдебно производство срещу главния прокурор или случаи по чл. 212, ал. 2 от НПК, те се разглеждат от назначения прокурор за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. Ако в този срок е отказано образуване на досъдебно производство, не са налице други законни поводи или е прекратено

образуването наказателно производство, след изтичането му прокурорът се възстановява на заеманата преди това длъжност като съдия.

Със законопроекта се предлага прокурорът за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, да ръководи досъдебното производство и да участва в съдебното производство. При наличие на данни за обстоятелства по чл. 129, ал. 3, т. 5 от Конституцията на Република България, които не съставляват престъпления, прокурорът по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, изпраща събраните материали на министъра на правосъдието.

Законопроектът предвижда постановлението за отказ за образуване на досъдебно производство да може да се обжалва от заинтересованите лица в седемдневен срок директно пред Софийския градски съд. Съдът ще разглежда делото еднолично в закрито заседание не по-късно от един месец от постъпването на материалите и ще се произнася с определение по обосноваността и законосъобразността на постановлението за отказ да се образува досъдебно производство. Определението на Софийски градски съд, с което се потвърждава постановлението, ще подлежи на обжалване в седемдневен срок от получаване на преписа пред Апелативен съд – София. Съдът ще се произнася в закрито заседание в седемдневен срок в състав от трима съдии с определение, което е окончателно.

При отмяна на постановлението за отказ съдът ще връща преписката на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, със задължителни указания относно прилагането на закона. Както и в общия ред за обжалване на отказите за образуване на наказателно производство, потвърждаването на постановлението от съда няма да е пречка за образуване на досъдебно производство, ако е налице законен повод с данни за нови обстоятелства.

Предлага се разследващи органи в тези случаи да бъдат служителите от Министерството на вътрешните работи, назначени на длъжност „разследващ полицаи“, определени с мотивирана заповед на министъра на вътрешните работи, и служителите от Агенция „Митници“, назначени на длъжност „разследващ митнически инспектор“, определени с мотивирана заповед на министъра на финансите по предложение на директора на Агенция „Митници“. В тези случаи следователно няма да се прилага разпоредбата на чл. 194, ал. 1, т. 2 от НПК.

Конституционният съд в Решение № 7 от 11 май 2021 г. по к.д. № 4/2021 г., анализирайки гаранциите за провеждане на независимо разследване срещу главния прокурор, стига до извод, че с приетата тогава законова уредба, съгласно която отделни действия по разследването може да се извършват от следователи, „не може да бъде постигната декларираната от законодателя цел за осигуряване на независимост на разследването срещу главния прокурор или негов заместник“. Тоест при следователите не може да се презумира институционална и практическа независимост спрямо разследваните лица в хипотезата на разследване срещу главен прокурор, независимо от сериозните гаранции за независимостта на магистратите по принцип. За разлика от следователите служителите на МВР са институционално независими от главния прокурор, което е по-добра предпоставка и за практическа независимост от разследваните лица. Наистина, разследващите полицаи се определят със заповед на министъра на вътрешните работи (това решение е заимствано от уредбата относно разследващите полицаи, които участват в разследвания на европейската прокуратура). Важна гаранция за обективност на избора на екипа от разследващи полицаи е заповедта на министъра да бъде мотивирана с оглед на техните професионални качества и опит.

Видно и от изричното изискване за мотивираност на заповедта за определянето им, тези служители ще имат правомощията и натрупана квалификация да разследват престъпления, без да са на директно подчинение на главния прокурор в системата на прокуратурата, което осигурява гаранция за независимост и безпристрастност на разследването.

Що се отнася до контрола върху действията на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, с цел съобразяване с рамките на правомощията на прокуратурата, поставени от Конституцията, и осигуряване на вътрешноинстанционен контрол се въвежда още една фигура - на прокурора, осъществяващ контрол върху действията на прокурора по разследване. Тя се появява след привличане на главния прокурор като обвиняем и се конституира по начин, подобен на този на прокурора по разследване. За контролиращия прокурор обаче има поставени по-високи изисквания чрез съответни промени в Закона за съдебната власт, съответно той се поставя и в по-висок йерархичен ранг – той може да се избере само измежду съдиите от наказателната колегия на Върховния касационен съд и се назначава за заместник на главния

прокурор, осъществяващ само и единствено контрол върху действията на прокурора по разследване. Срокът за изпълнение на функциите му е две години, като след изтичането на срока той се възстановява на съдийската си длъжност. Решението на прокурорската колегия за назначаване на контролиращ прокурор ще се взима с не по-малко от шест гласа, каквото е мнозинството за назначаване на всички прокурори - отново с цел избягване на извънредност.

Така чрез назначаване и на контролиращ прокурор, който е извън структурата на прокуратурата, за разследването срещу главния прокурор се осигурява пълна йерархична и практическа независимост. В същото време, в съответствие с конституционната рамка на прокуратурата, постановленията на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, които не подлежат на съдебен контрол, могат да се обжалват пред контролиращия прокурор. Той може също служебно писмено да отмени или да измени постановление на прокурора по разследване на престъпления, извършвани от главния прокурор, което не е било разгледано по съдебен ред, включително постановлението за прекратяване на наказателното производство, което не е било обжалвано пред съд. Неговите писмени и мотивирани указания са задължителни за прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. В тези случаи той може и сам да извърши необходимите действия по разследването и други процесуални действия.

Общите разпоредби на НПК за отводите и самоотводите се прилагат и по отношение на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, и на прокурора, осъществяващ контрол върху действията на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. По основателността на отвода и самоотвода на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, и на прокурора, осъществяващ контрол върху действията на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, в досъдебното производство се произнася съдия от Софийския градски съд, в закрито съдебно заседание, с определение, което не подлежи на обжалване, а в съдебното производство – съдът, който разглежда делото.

Делата за престъпления от общ характер, извършени от главния прокурор или от негов заместник, ще са подсъдни като първа инстанция на Софийския градски съд.

2. Промени в Закона за съдебната власт

2.1. Мерки за ограничаване на фактическата власт на главния прокурор

В изпълнение на дългогодишни препоръки на Комитета на министрите на СЕ и на Венецианска комисия²⁶, в чл. 16 от ЗСВ се въвежда изрично изискване Народното събрание да не избира като членове на ВСС действащи прокурори и следователи, както и съдии с цел избягване на порочни междуинституционални връзки и осигуряване на истински диверсифициран състав на Съвета, ограничаващ фактическата власт на главния прокурор върху него чрез прокурорската колегия.

Мярката е предвидена и в Националния план за възстановяване и устойчивост и представлява гаранция за ефективност на механизма за търсене на отговорност на главния прокурор и неговите заместници. Идеята за преодоляване на съществуващия дисбаланс в колегията на ВСС, предложена от Венецианската комисия, е в синхрон с духа на българската Конституция, в която са заложили вътрешен баланс и контролни механизми, така че упражняването на публичната власт да е винаги в интерес на обществото и да не се допуска произвол.

Чрез изключване на представителите на прокуратурата и следствието, както и на съдиите, от квотата на Народното събрание във Висшия съдебен съвет ще се постигне по-добро обществено представителство и участие на юристи от неправителствения сектор, адвокатурата, академична общност и др. Това ще доведе и до по-справедливо управление на съдебната система, избягване на риска от капсулирането ѝ и най-вече – до намаляване на фактическото влияние на главния прокурор във ВСС. Надлежно се отчита професионалната квалификация и насоченост на кандидатите за членове на Съвета.

Предвидено е въвеждането на дългогодишната препоръка на Венецианската комисия (виж Становище на Венецианската комисия от 6-7 октомври 2017 г., § 23), според която изборът и освобождаването на председателите на ВКС и ВАС ще се осъществява с двойно мнозинство:

²⁶ Венецианска комисия, Становище върху проектопромените в НПК за разследване на висши магистрати в България, 2022 г., § 69.

не по-малко от 13 от членовете на Пленума на ВСС и след това - мнозинство от членовете, избрани пряко от съдиите. Тя спомага директно за укрепване на съдийското самоуправление, а в контекста на управлението на българската съдебна система допринася и за намаляването на фактическото влияние на главния прокурор върху кадровата политика.

2.2. Институционално уреждане на разследването срещу главния прокурор или срещу негов заместник

Съществена част от предложените промени в Закона за съдебната власт уреждат институционално избора и работата на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, и на контролиращия го втори прокурор. Въвеждат се съответни правомощия на прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, включително за назначаване на заместващ прокурор, в случаите, когато прокурорът по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, или контролиращият го прокурор си направят самоотвод, бъдат отведени или са в трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си. Уредено е съставянето и поддържането на списък от действащи съдии - от наказателната колегия на Върховния касационен съд, и съдиите от наказателните отделения на апелативните и окръжните съдилища, с ранг съдия във Върховния касационен съд, измежду които да се избира на случаен принцип прокурорът по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. Контролиращият го прокурор, от своя страна, се избира само измежду съдиите от наказателната колегия на Върховния касационен съд. Списъкът се одобрява предварително от Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд. Съдиите ще се включват в този списък след изразено от тях писмено съгласие. За да се гарантира достатъчно опит в наказателната сфера, е предвидено в списъка да се включват съдии, които последните седем години преди включването им в списъка са работили като съдии по наказателни дела²⁷.

Решението на прокурорската колегия за назначаване на прокурор по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, ще се взима с не по-малко от шест гласа, каквото е мнозинството за назначаване

²⁷ Становище на Венецианската комисия, 21-22 октомври 2022 г., § 30.

на всички прокурори, с цел избягване на извънредност. По този начин предлаганите със законопроекта изменения и допълнения на ЗСВ напълно отговарят на изискванията на Конституцията.

Срокът за изпълнение на функциите на прокурор на съдията в случай на образувано досъдебно производство не може да бъде повече от две години, а след изтичането на този срок той се възстановява на заеманата преди това длъжност като съдия. В случаите, когато производството срещу главния прокурор или срещу негов заместник продължи повече от две години, наказателната колегия на Върховния касационен съд ще определя, а прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет ще следва да назначи друг прокурор по същия ред.

Във връзка с разследването срещу главния прокурор или срещу негов заместник предложените промени в Закона за съдебната власт уреждат и временното отстраняване на главния прокурор, връщането на предишната длъжност и несъвместимостите на прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. Те са уредени в съответствие със съществуващите правила съответно за отстраняване, връщане и отводи и самоотводи на прокурорите с цел снабдяването на процедурата срещу главния прокурор или срещу негов заместник с добре известните от практиката в Република България процесуални гаранции срещу неправомерна намеса в личната и служебна сфера на високопоставени представители на Прокуратурата. На главния прокурор, предложен за отстраняване, е осигурено надлежно право на защита чрез възможност за изслушване или представяне на писмено становище, за обжалване на решението на Пленума на Висшия съдебен съвет и са уредени крайните срокове на отстраняването.

Предложение за временно отстраняване от длъжност на заместник на главния прокурор се прави от прокурора по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор. Когато главният прокурор е привлечен като обвиняем за умишлено престъпление от общ характер, прокурорът по разследване на престъпления, извършени от главния прокурор, прави мотивирано искане до пленума на Висшия съдебен съвет за временното му отстраняване от длъжност до приключване на наказателното производство, към което прилага достатъчно данни. Пленумът се произнася в срок до 14 дни от получаване на искането с мотивирано решение, прието с мнозинство, не по-малко от тринадесет гласа. Пленумът връчва на главния прокурор препис от искането не по-късно от 7 дни преди заседанието, на което то ще бъде разгледано, като

преди вземането на решение му предоставя възможност да бъде изслушан или да даде писмено становище. Въвежда се стриктен срок на временното отстраняване от длъжност в досъдебната фаза на наказателното производство, който не може да надвишава срока по чл. 234, ал. 8 от Наказателно-процесуалния кодекс. При изтичането му, независимо от това дали наказателното производство е било спирано, отстраненият главен прокурор се възстановява на заеманата длъжност. Уреждат се и случаите, когато по отношение на главния прокурор е постановена мярка за неотклонение задържане под стража или домашен арест във връзка с повдигнатото обвинение за умишлено престъпление от общ характер.

Решението на Пленума на ВСС, с което се прави предложението до президента на Република България за назначаване и освобождаване на главния прокурор, се приема с мнозинство, не по-малко от тринадесет гласа (промени в чл. 30, ал. 3).

Предложените допълнения в чл. 360б от ЗСВ гарантират, че информационните системи, използвани в съдебната система, отговарят на всички изисквания за качество и защитеност, приложими за всички органи на държавна власт в Република България.

2.3. Повишаване отчетността на главния прокурор по отношение на наказателното преследване на корупционните престъпления, ограничаване на прокурорския надзор за законност, преодоляване на критикувани практики в рамките на прокуратурата

Въвеждат се важни промени във връзка с отчетността на главния прокурор по отношение на наказателното преследване на корупционните престъпления – предвидено е ежегодно внасяне в Народното събрание на доклад относно дейността на прокуратурата по противодействие на престъпленията, свързани с корупция, с изрично изброени показатели, по които да се отчита работата по тях, и дефиниране на корупционните престъпления от висок обществен интерес. С оглед на яснота на приложимата процедура се предвижда и законов срок за изслушване на главния прокурор.

В резултат на значителните критики спрямо практиката на командироване на прокурори, чрез изменения в чл. 147 се въвежда

максимален срок на командироване – шест месеца в рамките на една година, както и допълнителни гаранции за законосъобразност и обоснованост на процедурата – задължително становище на Комисията по атестирането и конкурсите към прокурорската колегия, както и заповед с мотиви за наличие на служебна необходимост. Премахва се и хипотезата за командироване по изключение от страна на главния прокурор. Предложените изменения целят да отговорят на критиките срещу практиката на командироване, които твърдят, че тя създава порочни вътрешноинституционални зависимости и представлява потенциална заплаха за свободното формиране на вътрешното убеждение на командированите прокурори.

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс е одобрен с Решение № 1075 на Министерския съвет от 30 декември 2022 г. и е внесен в 48-ото Народно събрание с вх. № № 48-202-01-46 на 30 декември 2022 г. Приет е на първо гласуване в зала на 27 януари 2023 г. С оглед на прекратяване мандата на Народно събрание не е преминал през всички фази на законодателния процес.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

X
